

ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ

«Τούτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν» (Β' Κορινθ. ιγ', 9)

Τ. Εἰκὼν Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου
(Γ. Ν. Ἀναλήψεως Χριστοῦ Βουνοῦ)

Τεύχος 46ον ΜΑΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2019

ΓΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΦΑΡΩΝ & ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ

ΛΙΜΝΗΣΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΩΣ
ΧΙΟΣ

Αρχιερατικὴ Θ. Λειτουργία ἐπὶ τῶν Ἱ. Λειψάνων τοῦ Ἁγ. Ἰσιδώρου
τοῦ ἐν Χίῳ εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Χίου (14.5.2019).

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Μάρκος μετὰ τοῦ κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη,
Καθηγητοῦ Γλωσσολογίας, πρ. Πρωτάνειος τοῦ ΕΚΠΑ, εἰς Οἰνούσας κατὰ τὰς
ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῆς ἐκείθεν διελύσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Πράξ. κ', 15).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις: Ιωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Αθήναι
Τηλ. 210-7272.204, Fax 210-7272.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 1584
Αριθμ.
Διεκτ. 1090

Αθήναι 30^η Μαΐου 2019

Πρός
τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών κ. Μάρκον
Είς Χίον

Σεβασμιώτατε εν Χριστώ αδελφέ,

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Συνοδική Απόφασις Αληθείση εν τη Συνεδρία της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της 23ης μηνός Μαΐου έ.ε., γνωρίζομεν ύμιν ότι η Ιερά Σύνοδος, εν τη θηθείση Συνεδρία Αύτης, ασμένως διεξελούσα τόν διά του άπό 9^{ης} μηνός Απριλίου έ.ε. ύμετέρου έγγραφου ύποβληθέντα Β' Τόμον της διμηνιαίας εκκλησιαστικής περιοδικής εκδόσεως της καθ' ύμιάς Ιεράς Μητροπόλεως ύπό την επωνυμίαν «ΚΑΤΑΡΤΙΣΕΙΣ», περιέχοντα τά άπό Μαρτίου-Απριλίου 2015 έως Μαΐου-Ιουνίου 2018 ύπ' άρ. 21-40 τεύχη, έγνω έκφράσαι τη ύμετέρα Σεβασμιώτητι ολοθύμους συγχρηστηρίους προσήσεις επί τη εκδόσει του έξόχως έπικουδομητικού και έγκριτου τούτου περιοδικού, σό και ό Β' συγκεντρωτικός Τόμος μέλλει όλως έπαξίως κοσμήσαι την Βιβλιοθήκην της Ιεράς Συνόδου.

Μετά χαράς πολλής διαπιστούμεν, ότι η ύπό την πεπνυμένην ύμών έπιστοσίαν πολύτιμος αύτη έκδοσις προάγει μετ' έπισημής την Ορθόδοξον πνευματικότητα, άρα γεωργούσα και έμπλατύνουσα πάσαν σχετισην ζευναν, γνώσιν και άρετήν εις τούς ειδικούς ζευνητάς και φιλομαθείς πιστούς διά της ζωογόνου σπουδής της εν Χριστώ σοφίας.

Έπί δέ τούτοις, εύχόμενοι όπως ό εν Τριάδι Θεός άδιαλείπτως εύλογη την ύμετέραν πνευμασίην διακονίαν, ίνα προσφέρητε δι' αύτης πολλούς εισέτι αναλόγους έκδοτικούς καρπούς, πλουτίζοντας και εύφύροντας την σύγχρονον μαρτυρίαν της Έκκλησίας, κατασπαζόμεθα ύμιάς εν Κυρίω και διατελούμεν μετ' άγάπης

Αρχιεπίσκοπος Ιεραρχίας Ψαρών, Χίου και Οίνουσσών

Ο Αρχιεπίσκοπος
Αρχιμ. Φιλόθεος Θεοτόκης
Αρχιμ. Φιλόθεος Θεοχάρης

**ΣΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ
ΤΟΥ «ΕΝ ΧΙΩ»***

*

Του Σεβ. Μητροπολίτου Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών κ. Μάρκου

Χριστός Άνέστη!

Η Ιερή Υμνογραφία, την όποίαν μάλιστα, ό μεγάλος εκείνος Ιεράρχης, ό μακαριστός Μητροπολίτης Σερβίων και Κοζάνης κυρός Διονύσιος ό Ψαριανός, έχαρακτήρισε λόγον άμετάφραστον, λόγον ό όποίος δέν έπιδέχεται μετάφραση, διότι ή κάθε λέξις του έτοι όπως ακριβώς έχει διατυπωθεΐ, έχει μέσα της ιερότητα, ή Ιερή, λέγω Υμνογραφία, αναφερομένη στό πρόσωπο του Αγίου Ενδόξου Μεγαλομάρτυρος Ισιδώρου του έκ της Αλεξανδρείας της Αιγύπτου και εν Χίω άθλήσαντος, τόν χαρακτηρίζει ως ρύστην Μέγαν του λαού της Χίου. Τόν χαρακτηρίζει ως εύρημα του Χιακού λαου, τό όποιο χαρίζει την σωτηρία και την βοήθεια. «Μέγαν εύρατο ή Χίος ρύστην σε τόν πρόμαχον τόν έξ Αιγύπτου». Και άναδράμει και άνατρέχει ή σκέψη μας όταν μιλούμε για εύρημα της Έκκλησίας μας στην θαυμασία εκείνη παραβολή του Αναστάντος έκ νεκρών Κυρίου και Θεου και Σωτήρος ήμών Ιησού Χριστού, περί του πολυτίμου, του άνεκτιμήτου μαργαρίτου, τόν όποϊον όταν ένας άνθρωπος τόν εύρει, τόν κρατεί για τόν έαυτό του, και δέν δέχεται να τόν μοιραστεί με κανένα.

Και οι Πατέρες της Έκκλησίας πνευματοφόρως έρμηνεύοντες χαρακτηρίζουν ως πολύτιμον μαργαρίτην της Ευαγγελικής παραβολής την Βασιλεία του Θεου. Έμεις όμως τολμοϋμε, όπως έτόλμησε ό Ιωσήφ από Αριμαθείας, τολμοϋμε κατά μακροθυμία του Χριστού να χαρακτηρίσμε εύρημα πολύτιμον της Χίου τόν Άγιον Ισιδωρον, έφόσον άποτελεΐ και την άπαρχή της χορείας των Μαρτύρων διά των πρεσβειών των όποιων περιμένομε και έμεις να γίνομε κάτοχοι και θησαυροφύλακες του Ευαγγελικού πολυτίμου μαργαρίτου της Βασιλείας του Θεου. Εύρημα λοιπόν της Χίου ό Άγιος Ισιδωρος, μεγάλο και άνεκτιμήτο εύρημα.

* Όμιλία έκφωνηθείσα κατά τόν Αρχιερατικόν Έσπερινόν του Παγνιακού έορτασμού της μνήμης του Αγίου Μεγαλομάρτυρος Ισιδώρου του εν Χίω εις τόν 1. Μητροπολιτικόν Ναόν Χίου την 18ην Μαΐου 2019.

Εϋρημα λοιπόν τῆς Χίου ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος· μεγάλο καὶ ἀνεκτίμητο εϋρημα, εϋρημα σπουδαῖο, τὸ ὁποῖο ὑπερτερεῖ ὅλων τῶν ἄλλων εϋρημάτων πού κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τοὺς μέσους χρόνους ἢ καὶ τὴν νεοτέρα ἐποχὴ, ἐγνώριε αὐτὸς ὁ τόπος. Εϋρημα πολυτίμητον γιατί στὸ πρόσωπό του, στὶς ιδιότητές του καὶ στὶς εὐεργεσίες του μπορεῖ κανεὶς νὰ συνενώσει ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα εἰκονογραφοῦν τὸν πίνακα τῆς θρησκευτικῆς, τῆς ἐθνικῆς, ἱστορικῆς, τῆς κοινωνικῆς, τῆς πολιτιστικῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ νησιοῦ μας. Εϋρημα ρύστου, εϋρημα σωτῆρος, εϋρημα βοηθοῦ, εϋρημα συμπαραστάτου, εϋρημα εὐεργέτου.

Γιατὶ ἐάν ἡ Χίος χαρακτηρίζεται ὡς «πρῶτη στὰ ἄρμενα, στὰ γρόσια καὶ στὰ γράμματα», στὴν παιδεία, στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ στὴν ναυτιλία, καὶ τὰ τρία μαζί εἶναι καρποὶ εὐεργετικῆς προσφορᾶς τοῦ Ἁγίου Ἰσίδωρου στὸ νησί μας. Εἶναι καρποὶ εὐεργετικῆς προσφορᾶς, ὥστε νὰ δικαιούμεθα, καὶ δὲν ἀπέχομε τῆς πραγματικότητος, νὰ χαρακτηρίσουμε στὸ νησί αὐτό, τῶν μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν, τῶν εὐεργετῶν ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους, τόσο στὸν ἐλεύθερο ἑλλαδικὸ σήμερα χῶρο, ὅσο καὶ στὶς περιοχὲς τῆς διασπορᾶς, νὰ χαρακτηρίσουμε ὡς κορυφαῖο εὐεργέτη τῶν Χίων τὸν Ἅγιο Ἰσίδωρο.

Καὶ τοῦτο γιατί; Γιατὶ ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος εἶναι τὸ πρόσωπο πρὸς τὸ ὁποῖο προσευχητικῶς καὶ διαλεκτικῶς ἀπευθυνόμεθα γιὰ νὰ ζητήσουμε τίς ψηφίδες ἐκεῖνες πού συνιστοῦν τὸ εὐλογημένο ψηφιδωτό, τὸ εὐλογημένο μωσαϊκὸ τῆς μακραίωνης Χιακῆς ἱστορίας.

Στὸν Ἅγιο Ἰσίδωρο προσεύχεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Χίου. Προσεύχεται στὸν πρῶτο μάρτυρα, ὁ ὁποῖος μὲ τίς ρανίδες τῶν αἱμάτων του, ἀγίασε τὰ ἱερά μας θυσιαστήρια. Προσεύχεται στὸν πρῶτο μάρτυρα, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν λόγο του, τὸ κήρυγμά του καὶ μὲ τὸ μαρτύριό του κατήγγειλεν στὴν Χίο «Ἰησοῦν Χριστόν καὶ τοῦτον Ἔσταυρωμένον». Προσεύχεται στὸν πρῶτο μάρτυρα ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδίδαξε τὸ ἦθος καὶ τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, μὲ στοιχεῖα πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Προσεύχεται στὸν πρῶτο μάρτυρα, ὁ ὁποῖος ἀνοίγει ἱστορικὰ τὸ Λειμωνάριο τῶν εὐωδῶν ἀνθέων, τῶν μυρτινῶν ἀνθέων, τοῦ Παλλαδίου τῆς Χιακῆς Ἀγιολογίας. Προσεύχεται στὸν πρῶτο μάρτυρα, στὸ ὄνομα τοῦ ὁποῖου σηκώνει ἡ τοπικὴ μας Ἐκκλησία τὸ λάβαρο τῆς ὀρθοδόξου χριστιανικῆς πίστεως καὶ τὸ ἀφήνει νὰ ἀναρριπίζεται στὸν ἐλεύθερο οὐρανὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀρχιτελάγου γιὰ νὰ σκεπάζει

ὀρθόδοξα χριστιανικά καὶ Ἀγιοπελαγητικά τὴν θρησκευτικὴ ἢ καλύτερα θεολογικὴ συνείδηση τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς. Εἶναι ὁ πνευματικὸς ρύστης τῆς χιακῆς Ἐκκλησίας.

Στὸν Ἅγιο Ἰσίδωρο ὁμως προσεύχεται καὶ τὸ ἔθνος μας. Προσεύχεται καὶ τὸ ἔθνος μας, διότι ὁ Ἅγιός μας ὑπῆρξε ἅγιος στρατιωτικός. Προσεύχεται τὸ ἔθνος μας νὰ σκέπει καὶ νὰ κρατεῖ τὸ νησί του. Ἀφοῦ ἐδῶ τώρα πιά εὐρίσκεται ἡ ρίζα, ἀφοῦ ἐδῶ σάν τὸν σπόρο ὁ ὁποῖος θάπτεται μέσα στὴν γῆν, γιὰ νὰ βλαστήσει, νὰ ὑλοχαρίσει, νὰ ἀνθοφορήσει καὶ νὰ καρποφορήσει, ἐνεταφιάστηκε ἐκεῖνος γιὰ νὰ δώσει εὐεργεσίες ἐθνικὲς καὶ ἱστορικὲς σὲ αὐτὸν τὸν τόπο. Προσεύχεται τὸ ἔθνος μας γιὰ νὰ διατηρήσει τὴν ἀκεραιότητα τῶν νησιῶν τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς ἱστορικῆς συνειδήσεώς μας, ἡ ὁποία ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ μία πολυχρόνια, πολιτισμικὴ ταυτότητα, τὴν ὁποία συνιστοῦν τρεῖς ἀρετές, τρεῖς πυλώνες, πού κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τίς καπηλευθεῖ, ἀλλὰ καὶ κανένας δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ τίς πολεμήσει. Ἡ πίστη μας στὸ Χριστό, ἡ ἐθνικὴ μας συνείδηση καὶ ἡ τιμὴ καὶ ὁ σεβασμὸς στὴν ἑλληνορθόδοξη οἰκογένεια, ὡς κύτταρο τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς ἐπιβιώσεως αὐτοῦ τοῦ λαοῦ.

Στὸν Ἅγιο Ἰσίδωρο ὁμως προσεύχεται καὶ ὁ ἐπαγγελματικὸς κόσμος τοῦ νησιοῦ μας. Προσεύχονται οἱ Χίοι μαστιχοπαραγωγοί, τῶν ὁποίων ἡ ἐνασχόληση ἀποτελεῖ τὸν ἕναν ἀπὸ τοὺς δύο βασικοὺς πνεύμονες τῆς καθημερινότητος τῶν εὐσεβῶν καὶ τιμῶν ἀνθρώπων τοῦ μόχθου στὸν τόπο μας. Προσεύχονται γιατί ὁ μέχρι ἐκείνη τὴν στιγμή, ρητινώδης καρπὸς τῶν σχίνων τῆς Χίου ἐδέχθηκε «ὀθνεῖαν ἀλλοίωσιν, εὐπρεπεστάτην, ἐχαριτώθηκε μὲ τὸ αἷμα τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου μας καὶ κατέστη ἀλλοιωθεῖσα ἀπὸ τὴν πανοσθενῆ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου, καρπὸς πνευματικῆς, κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως καὶ προόδου τοῦ τόπου μας.

Προσεύχονται οἱ μαστιχοπαραγωγοὶ τοῦ νησιοῦ μας, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ κύριος Πρόεδρος τῆς Ἑνώσεως Μαστιχοπαραγωγῶν Χίου, ὁ πρῶην Πρόεδρος καὶ οἱ ὄσοι κληρικοὶ μας μαστιχοπαραγωγοί, μὲ πρῶτο τὸν Ἀρχιδιάκονό μας, προσεύχονται διότι ἡ παραγωγή αὐτοῦ τοῦ δώρου τοῦ Ἁγίου Ἰσίδωρου, ἀπετέλεσε ἀμυντικὸ μηχανισμό καὶ φυλακτήριο τῶν κατοίκων αὐτοῦ τοῦ τόπου, ἀκόμα καὶ στοὺς χρόνους τῆς τουρκικῆς σκλαβιάς.

Όμως στὸν Ἅγιο Ἰσίδωρο προσεύχονται καὶ οἱ ναυτικοὶ μας. Ὁ μακαριστὸς προκάτοχός μου Μητροπολίτης Χίου Ψαρῶν καὶ Οἰνουσῶν κυρὸς Χρυσόστομος ὁ Γαλιούρης, ὁ ὁποῖος ἀξιώθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ ὡς ἱερεὺς νὰ παραλάβει τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου στὴν προβλήτα τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος Πειραιῶς καὶ ὡς Ἀρχιερεὺς νὰ τὰ τιμῆσει στὴν λαχοῦσαν εἰς αὐτὸν ἐπαρχίαν, συνέθεσε τὸ ἐξῆς μεγαλυνάριο γιὰ τὸν Ἅγιο Ἰσίδωρο. *«Ἄγιε Ἰσίδωρε θαυμαστέ, Αἰγύπτου ὁ γόνος καὶ τῆς Χίου πρῶτος φανεῖς, σώζε ναυτιλομένων καὶ τῶν ξενιτευόντων ψυχὰς καὶ σώματα».*

Προσεύχονται καὶ οἱ Χίοι ναυτικοί. Ὁ δεῦτερος πυλώνας, ὁ δεῦτερος πνεύμονας πού ἀνασαίνει ἡ Χίος, γιὰ τὸν ναυτικὸ Ἅγιο, ὁ ὁποῖος ὄχι ἀπλῶς ἀγιάζει διὰ τῆς ιδιότητός του αὐτῆς, τὸ εὐλογημένο αὐτὸ γιὰ τὸν τόπο μας βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα. Ὅχι μόνον ἐμπνέει αἰσθήματα βαθυτάτης θρησκευτικῆς πίστεως καὶ κατανύξεως καὶ στοὺς ἴδιους τους ναυτικούς καὶ στὶς οἰκογένειές τους, ἀλλὰ συγχρόνως, ἐρχόμενος στὴ Χίο ταξιδεύοντας ἐπάνω στὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου πελάγους πού λούζουν τὸ νησί μας, τὰ ἴδια ἀκριβῶς κύματα πού ἀγίασε διὰ τῆς διελεύσεώς του καὶ τῆς στάσεώς του ἀντικρῦ τῆς Χίου ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, **δίδει σὲ αὐτὰ τὰ κύματα τὴν σφραγίδα νὰ ἦταν, νὰ εἶναι καὶ νὰ παραμένουν μέχρι τῆ συντέλεια τοῦ αἰῶνος ἑλληνικά,** χωρὶς νὰ δίνει ὁ Ἅγιός μας τὸ δικαίωμα νὰ ἐκχωροῦμε σὲ κανέναν, καθολικὴ ἢ μερικὴ συνεκμετάλλευση τῶν κυμάτων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ φοβούμεθα κάθε φορά πού πλοῖα τῶν ὑπεναντίων προσπαθοῦν ἀπρόκλητα ἀλλὰ καὶ ἀνεπίτρεπτα νὰ προσβάλουν τὰ ἁγιασμένα κύματά μας.

Στὸν Ἅγιο Ἰσίδωρο ὁμως προσεύχονται καὶ οἱ ἀσθενεῖς του νησιοῦ μας. Προσεύχονται σὲ ἐκεῖνον τὸν Ἅγιο πού ἡ λαογραφικὴ παράδοση, πού συνηθίζει ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν Ἁγίων τῆς ἐκκλησίας μας, νὰ ἐξάγει ιδιότητες πού ἐξυπηρετοῦν καθημερινές βιοτικές, καθημερινές προσωπικὲς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων, τὸν θεωρεῖ ὡς τὸν Ἅγιο Σίδερο, πού σιδερώνει, πού κρατᾶει σιδερένιους, γερούς, ὑγιεῖς τοὺς ἀσθενεῖς μας, πού τοὺς παρέχει ἴαση στὶς ἀσθένειες τοῦ σώματός τους, πού βρίσκεται στὸ προσκεφάλι τους, ἰδιαίτερα δὲ στοὺς νοσηλευομένους στὸ Νοσοκομεῖο τοῦ νησιοῦ μας, τὸ ὁποῖο κατὰ θέλημα Θεοῦ ἔχει ἀνεγερθεῖ δίπλα στοὺς τάφους τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου καὶ τῆς Ἁγίας Μυρώνης. Καὶ ἐπιτυχάνει ὁ Ἅγιός μας νὰ παρέχει αὐτὴ τὴν

θεραπευτικὴ εὐεργεσία στοὺς ἀσθενεῖς, γιὰτὶ κατὰ τὴν θεολογία τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ σωματικὴ ἀσθένεια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καρπὸς καὶ τῆς πνευματικῆς του ἀσθενείας.

Σὲ ὄλους αὐτοὺς θὰ προσθέσω καὶ μία ἀκόμα κατηγορία.

Προσεύχονται στὸν Ἅγιο Ἰσίδωρο καὶ οἱ Μακεδόνες. Προσεύχεται ὁ λαὸς τῆς Μακεδονίας μας, προσεύχεται ἡ Μακεδονία τοῦ χτὲς τῆς ἱστορίας καὶ ἡ Μακεδονία τοῦ αὔριο, τὸ μέλλον τῆς φυλῆς μας. Καὶ προσεύχονται γιὰτὶ ὁ Ἅγιος Ἰσίδωρος ἔχει βαθιὰ στοὺς αἰῶνες, στὶς ρίζες του, δικαίωμα μακεδονικῶν καταβολῶν. Γεννημένος στὴν Πόλη τῆς Ἀλεξάνδρειας, στὴν πόλη τὴν ὁποία ἴδρυσε μέσα στὴν ἔρημο τῆς Αἰγύπτου, ὁ κορυφαῖος Ἕλληνας βασιλεὺς στρατηλάτης ὁ Μακεδὼν, Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, ὁ Ἅγιός μας φέρνει μαζί του τὴν ταυτότητα μακεδονικῶν καταβολῶν καὶ τὴν φέρνει ἐδῶ στὸ νησί μας γιὰ νὰ συναντήσῃ ὁ Ἅγιός μας σ' αὐτὸ τὸ νησί, τὴν περίφημη καὶ σήμερα ἐκτεθειμένη στὸ ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο τῆς Χίου, ἐπιγραφή τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου στοὺς Χίους, τὸ 332 π.Χ., στὴν ὁποία ἐπιστολῆ, καταργεῖ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς πού εἶχαν συμμαχήσῃ μὲ τοὺς ἐχθρούς, μὲ τοὺς Πέρσες, καὶ ἀποκαθιστᾶ τοὺς δημοκρατικούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὡς ἔχοντες ἑλληνικὴ συνείδηση, φίλοι τῶν Ἑλλήνων, τῶν Μακεδόνων. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ θὰ ἀποτελεῖ μέσα στὸ διάβα τῶν αἰῶνων τὸ ἰσχυρότερο ἱστορικὸ, γλωσσολογικὸ καὶ ἐπιστημονικὸ τεκμήριο τῆς μακεδονικῆς γλώσσας πού μιλοῦσε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ μέχρι σήμερα οἱ ἀπόγονοί του, τῆς γλώσσας στὴν ὁποία ἡ ἐπιστολὴ εἶναι γραμμένη, τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, τὴν ταυτότητα τὴν ὁποία προσωρινές καὶ περιορισμένης ἀποδοχῆς ἀποφάσεις δὲν ἔχουν τὴν δύναμη νὰ τὴν ἀλλάξουν.

Ὁλόκληρος αὐτὸς ὁ κόσμος, ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς, γονατίζομε σήμερα καὶ αὔριο μπροστὰ στὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου μας, καὶ παρακαλοῦμε αὐτὸν τὸν Ἅγιο νὰ ἐνισχύει τὴν πίστη μας, νὰ σκεπάζει τὴν πατρίδα μας, νὰ καθιστᾶ εὐφορὴ τὴν παραγωγὴ τῶν μαστιχοπαραγωγῶν, νὰ καθιστᾶ εὐπλοῖα τὰ ταξίδια τῶν ναυτικῶν μας, νὰ ἀγιάζει καὶ νὰ προστατεύει τὸ Αἶγαίο μας καὶ νὰ διατηρεῖ ἀλώβητη ἀπὸ κάθε ἀντιεπιστημονικὴ παρέμβαση τὴν μοναδικότητα τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Χριστὸς Ἀνέστη!

«Ο παιδαγωγός και ο παιδαγωγούμενος έφηβος κατά τη διδασκαλία τών Τριών Ιεραρχών»

Τοῦ κ. Βασιλείου Βοξάκη, Θεολόγου

Γ'

Οι Ελληνορθόδοξες άρχές και άξιες, τών όποίων διδάσκαλοι και προστάτες άποτελοῦν οι τιμώμενοι σήμερα Άγιοι, οι όσοιες γαλούχησαν επί αιώνες γενιές και γενιές έλληνόπουλων, κατήντησαν σήμερα να χαρακτηρίζονται από κάποιους παρωχημένες άπόψεις και από άλλους πιό άκραιοῦς σκύβαλα και δηλητήρια. Και τώρα αῦτοι οι ψευδοπροοδευτικοί ζητοῦν από μᾶς, για να είμαστε σύγχρονοι τών καιρών, να θρέψουμε τό παιδιά με τά «ξυλοκέρατα τών χοίρων» (Λκ. 15,16).

Όπως όμως ό Άσωτος υιός τῆς παραβολῆς τοῦ σπλαχνικοῦ Πατέρα, καιρός είναι πιά να έλθωμεν εις τόν έαυτόν μας, να μετανοήσουμε και να επιστρέψουμε στόν οίκο τοῦ Πατρός, στό δικό μας σπίτι. Εκεί βρίσκονται και οι Τρεῖς Ιεράρχες, οι όποιοι μᾶς περιμένουν να μαθητεύσουμε «παρά τούς πόδας» τους (Πρξ. 22,3), προκειμένου να φωτισθοῦμε έμεῖς και να μεταλαμπαδεύσουμε τό φωτισμό τους στίς «εἰκόνες τοῦ Θεοῦ», δηλαδή τούς έφήβους.

* Ομιλία έκφωνηθεῖσα στην κεντρική έκδήλωση έορτασμοῦ τών Τριών Ιεραρχών τῆς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Χίου, στην αίθουσα έκδηλώσεων τοῦ Ιστορικοῦ 1ου Γυμνασίου Χίου, στις 30 Ιανουαρίου 2019.

***

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΦΥΛΛΟ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ
κ. ΜΑΡΚΟΥ

* * *

- Εκδότης: Η ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΧΙΟΥ, ΨΑΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ.
- Απευθύνεσθε: «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» - Ίερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών - Κων. Αμάντου 24, Τ.Κ. 82100 - ΧΙΟΣ.
- Ίστοσελίς: <http://www.imchiou.gr>
- Η «ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ» διανέμεται δωρεάν.
- Δεκτές αῦτοπροαιρετες δωρεές άναγνωστών, υπέρ τοῦ κατηχητικού και φιλανθρωπικού έργου.

ANTHOLOGIA GRAECA

CARMINUM CHRISTIANORUM

ADORNAVERUNT

W. CHRIST ET M. PARANIKAS.

LIPSIAE.
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCLXXI.

ΡΩΜΑΝΟΥ

ΡΩΜΑΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΛΩΔΟΥ

I

Ψαλμός των ἁγίων ἀποστόλων.

Ἡ ἀκροστιχίς: - Τοῦ ταπεινοῦ Ρωμανοῦ ὁ ψαλμός. -

Ὁ σοφίας ὑπὲρ ῥήτορας | τοὺς ἀλιεῖς.

Τοὺς ἀσφαλεῖς καὶ θεοφθόγγους κήρυκας,

τὴν κορυφὴν | τῶν μαθητῶν σου, κύριε,

προσελάβου εἰς ἀπόλαυσιν

τῶν ἀγαθῶν σου καὶ ἀνάπαυσιν

τοὺς πόνους γὰρ ἐκείνων | καὶ τὸν θάνατον

ἐδέξω ὑπὲρ πάσαν ὀλοκάρπωσιν,

ὁ μόνος γινώσκων τὰ ἐγκάρδια.

Τράνωσόν μου τὴν γλῶτταν, σωτήρ μου,

πλάτυνόν μου τὸ στόμα·

καὶ πληρώσας αὐτὸ | ἔφατάνυξον τὴν καρδίαν μου,

ἵνα οἱς λέγω ἀκολουθήσω,

καὶ ἃ ἔδρην διδάσκω | ποιήσω πρῶτος·

πᾶς γὰρ ποιῶν | καὶ διδάσκων, φησὶν, | οὕτως μέτας ἔστιν.

ἴαν σου λέγων μὴ πράττω,

ὡς χαλκὸς κῆλιν λογισθῆσομαι·

διὸ λαλεῖν με τὰ δέοντα

καὶ ποιεῖν τὰ συμφέροντα διάρρηξα,

ὁ μόνος γινώσκων τὰ ἐγκάρδια.

Οὕτω ποτε καὶ οἱ μαθηταὶ σου,

ἐκτελέσαντες πρῶτον

τὰ διδάγματά σου, | ἐδίδασκον ὑπὲρ ἔπραττον,

πᾶσιν δυνάμει ὁμοῦ κυρούντες

τῆς σῆς διδασκαλίᾳ τὴν πολιτείαν·

ἦν ὁ ὅρων | καὶ Σηλῶν, ὡς αὐτοί, | οὗτος ὁ μέγας ἐστὶ

γυμνοῦσθαι τῶν ἐν τῷ βίῳ,

τῶν ἄνω φροντίζειν ἐκάστοτε:

σταυρὸν βαστάζειν ἐπ' ὁμοίειν.

Ἐπιτὴν ῥαββὴν μεταβλήθησαν τοὺς ἀσφαλεῖς κ. τ. λ. ἐπ' ἁγίῳ ἀποστόλῳ Τράνωσόν μου κ. τ. λ. in officium dei facti discipulorum apostolorum (30. Iun.) sub nomine Κωντακίου ἐπ' οἴκου τριεπίσκοποι. Κορσινίου hoc carmen ex libro J. B. Petrar. Harmonographiae de Gregorio Gregorio p. 1 sqq., quo de libro notitiam cod. Corsiniani habuimus, praeterquam nomine carminis, omnia notitia non congruunt, verum restituentibus in eo acquisitendum esse carminis, ut et sententiam et casuum variationem secuti eodem tertium et quartum, sextum et septimum, octavum nomen decimum singulis in periodis contrahentibus. — 8 Reg. III. VIII 39, Galatip. II. VI 30. — 13 ἔδρην σου, Barth. — 15 εἴαν γὰρ λέγω καὶ μὴ Barth. — 17 λαλεῖν μοι Barth. — 21 διδάσκων φίλοι γυμνοῦσθαι σου ut videtur — 23 βαστάζειν ὁμοκρούοντες ad analogiam του σταυροῦ τοῦ βίου Ἡ-μανου 24 ἐπ' ὁμοίειν in cod. vob. Petrar.

ΥΜΝΟΣ ΡΩΜΑΝΟΥ ΜΕΛΩΔΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ

*

Ὁ ὕμνος τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ εἰς τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους ἔτυχε πλουσιωτάτης χειρογράφου παραδόσεως. Μᾶς τὸν παραδίδουν οἱ ἐξῆς δώδεκα κώδικες, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πέντε πλήρη.

1) Patmiacus 212 (P) ff. 257v - 260r. Ὁ κώδιξ οὗτος περιέχει τὸ προοίμιον καὶ 24 οἴκους. Ἡ ἀκροστιχίς κατὰ τὸν τίτλον τοῦ ὕμνου εἰς τὸν κώδικα εἶναι «τοῦ ταπεινοῦ Ρωμανοῦ ὁ ψαλμός», ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα ἡ λέξις ταπεινοῦ φέρεται ἐν τῇ ἀκροστιχίδι γεγραμμένη διὰ τὴν (ταπεινοῦ). Τὸ ἐφύμνιον (ἢ ἀνακλώμενον) δὲν παρέχεται ὀλόκληρον εἰς ὅλους τοὺς οἴκους. Δὲν ἐδήλωσα ὁμοίως τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ κριτικὸν ὑπομνήμα. Ἡ παρούσα ἐκδοσις στηρίζεται εἰς τὸν κώδικα τοῦτον, ὅστις εἶναι ὁ καλύτερον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως παραδίδων τὸ κείμενον.

2) Corsinius Gr. 366 (C) ff. 126v - 129v. Ἐκ τῶν καλυτέρων κωδίκων. Εἶναι ὁ μόνος, ὅστις ἀναγράφει εἰς τὸν τίτλον τοῦ ὕμνου, ὅτι οὗτος ψάλλεται τὴν 30^{ην} Ἰουνίου. Περιέχει τὸ προοίμιον καὶ 24 οἴκους. Ἡ γραφὴ τοῦ εἶναι ἡ ὠραιότερα καὶ ἡ πλέον εὐανάγνωστος ἐξ ὅλων τῶν κωδίκων.

3) Vatopedinus 1041 (B) ff. 153v - 158r. Ὁ κώδιξ οὗτος διατηρεῖται καλῶς, ἀλλ' ἔχει ἀρκετάς ἀνορθογραφίας καὶ τὸ κείμενον παραλλάσσει εἰς πλεῖστα σημεῖα ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ P. Παραδίδει ὡσαύτως τὸ προοίμιον καὶ 24 οἴκους, ἀναγράφει δὲ εἰς τὸν τίτλον τὴν ἀκροστιχίδα τοῦ ὕμνου: «τοῦ ταπεινοῦ Ρωμανοῦ ὁ ψαλμός».

4) Vindobonensis Suppl. Gr. 96 (V) ff. 152v - 158r. Παρέχει ὀλόκληρον τὸν ὕμνον (προοίμιον καὶ 24 οἴκους). Πολλοὶ οἴκοι εἶναι ἐντελῶς δυσανάγνωστοι εἰς πολλὰ σημεῖα καὶ ἄλλοι κατὰ μέγα μέρος ἐσθαρμένοι.

5) Lavtensis (Montis Athonis) 268 (Γ 28) (Λ) ff. 174v - 180r. Παρέχει ὀλόκληρον τὸν ὕμνον (προοίμιον καὶ 24 οἴκους) καὶ τὴν ἀκροστιχίδα τοῦ εἰς τὸν τίτλον: «τοῦ ταπεινοῦ Ρωμανοῦ ὁ ψαλμός».

6) Taurinensis B. IV 34 (τ) ff. 113r - 125v. Ὁ κώδιξ οὗτος εἶναι λίαν ἐσθαρμένος. Ἴσως διέσωζε πλήρη τὸν ὕμνον, ἀλλὰ σήμερον μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ μόνου τὸ προοίμιον καὶ οἱ οἴκοι α', γ' - ια' καὶ ιγ' εἶναι εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκμεταλλεύσιμοι εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ κριτικοῦ ὑπομνήματος. Μόνον οἱ οἴκοι ι' καὶ ιγ' διατηροῦνται ὀλόκληροι εἰς καλὴν κατάστασιν. Εἰς τὰ διατηρούμενα μέρη αἱ διαφοραὶ τοῦ τ ἀπὸ τὸν P εἶναι ὀλίγα.

7) Lavrensis (Montis Athonis) 267 (Γ 27) (L) ff. 48v - 49v. Ὁ κώδιξ οὗτος παρέχει τὸ προοίμιον τοῦ ὕμνου καὶ τοὺς οἴκους α', β' καὶ δ'.

8) Sinaiticus Gr. 927 (Σ) ff. 207r - 208r. Η αυτή παράδοσις με τόν προηγούμενον.

9) Sinaiticus Gr. 926 (s) ff. 22v - 23v. Η αυτή παράδοσις με τούς δύο προηγούμενους.

10) Sinaiticus Gr. 925 (σ) ff. 93v - 94r. Παρέχει τό προοίμιον καί τούς οίκους α' καί β'.

11) Messanensis Gr. 157 (μ.) ff. 98v - 99r. Παρέχει τό προοίμιον καί τόν α' οἶκον.

12) Contacatium Ashburnamense (λ), ff. 154v - 156v. Έκδοσις Carsten Hoeg, Copenhagen 1956. Η αυτή παράδοσις με τόν προηγούμενον. Έχει καί τά μουσικά σημεῖα.

Πάντες οἱ κώδικες, πλὴν τῶν ι' καί λ, ἀναγράφουν εἰς τόν τίτλον τοῦ ὕμνου, ὅτι οὗτος ψάλλεται εἰς ἤχον β'. Οἱ κώδικες P, B καί L προσθέτουν τήν λέξιν *Ἰδιόμελον*. Κατά τόν Σ οἱ οἴκοι μελιζονται πρὸς τό «*Τὴν ἐν πρεσβ.*», κατὰ δέ τούς C καί V πρὸς τό «*Ὁ σοφίας ὑπὲρ ρήτορας τοὺς ἀλλεῖς*».

Έκδόσεις τοῦ ὕμνου. Ὁ ὕμνος ἐξεδόθη ὁλόκληρος εἰς τά ἀκόλουθα ἔργα:

1) Johannes Baptista Pitra, Hymnographie de l' Eglise Grecque, Paris 1867, σελ. I - X.

2) W. Christ - M. Paranikas, Anthologia graeca carminum christianorum, ἐν Λειψία 1871, σελ. 131 - 138 καί

3) Joh. Bapt. Pitra, Analecta Sacra spicilegio Solesmensi parata, tom. I, Parisiis MDCCCLXXVI, σελ. 169 - 178.

Τό κοντάκιον καί τόν α' οἶκον μόνον παρέχουν:

1) Τό «*Ανθολόγιον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ...*, Ένετίησιν ἔται ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ,αγλθ' » (1639), φύλλ. σκθ' v.

2) Τό Μηναιὸν Ἰουνίου, ἔκδ. Β' ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, ἐν Βενετία 1852, σελ. 127.

3) Ὁ Ἀμφιλόχιος εἰς τό ἔργον του «*Kondakarij v' gretcheskom' rodljinniké* », XII - XIII, Moskva 1879, σελ. 126, καί

4) K. Krumbacher, Miscellen zu Romanos, München 1907, σελ. 116 (τό κοντάκιον καί μέρος τοῦ α' οἴκου).

5) Migne, Patrologia Graeca, XXIX, σ. CCCIX (μόνον τό προοίμιον).

Τό Μηναιὸν Ἰανουαρίου λ' (ἔκδ. Β' Βαρθολ. Κουτλουμουσιανοῦ, Βενετία 1852, σελ. 252) παρέχει κοντάκιον «*Τοὺς ἱεροὺς καί θεοφθόγγους κήρυκας...*» εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, γεγραμμένον κατὰ μίμησιν τοῦ ἀντιστοίχου τοῦ Ρωμανοῦ εἰς τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους. Ὁ οἶκος ἀπλῶς ἀκολουθεῖ τά μέτρα τοῦ ἀντιστοίχου κειμένου τοῦ Ρωμανοῦ.

Ὁμιλία

κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη,

Γλωσσολόγου, Ὁμ. Καθηγητοῦ ΕΚΠΑ,

στὸν ἑορτασμό τῆς Μνήμης τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου

στὶς Οἰνοῦσες Χίου

τὴν 29η Ἰουνίου 2019*

*

Μεγάλη μέρα ἢ σημερινή. Τιμοῦμε ἕνα γίγαντα τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καί τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, τὸν Ἀπόστολο Παῦλο.

Προηγήθηκε ἕνας κατασκευαστικὸς, μυσταγωγικὸς ἑσπερινὸς μετὰ τὸν Σεβασμιώτατο Χίου, Ψαρῶν καί Οἰνουσσῶν, μαθητὴ μου, ἐν Φιλολογία καί ἐν γλώσσῃ, στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, διότι ἔχει σπουδάσει καί Φιλολόγος, μετὰ τούς Ἁγίους Πατέρες ποὺ συμμετέσχουν καί μετὰ τούς καλλιθέλαδους ψάλτες, δημιουργήθηκε ἕνα κλίμα γιὰ νὰ μποῦμε στὰ Ἁγία τῶν Ἁγίων του Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, στὴ Γλώσσα μας.

Θέλω σήμερα, ἀφοῦ σᾶς εὐχαριστήσω, τὸν Σύλλογο «Φίλοι τῶν Οἰνουσσῶν», τὸν νεοεκλεγέντα καί Δήμαρχο, τὸν κύριο Δανιήλ, πάνω ἀπ' ὅλα τὸν Σεβασμιώτατο, τὸν Δήμαρχο, τὴν κυρία Περιφερειάρχῃ, τὸν πρῶτον Ἰπουργό, ὅλους ἐδῶ τούς ἐπίσημους τοῦ Στρατοῦ, τῆς Διοικήσεως, ποὺ μετὰ τὴν παρουσία τους, ἀφοῦ σᾶς εὐχαριστήσω, γιὰ τὸ θεωρῶ μεγάλη μου τιμὴ νὰ βρισκομαι ἀπὸψε ἐδῶ, θέλω μαζὶ νὰ περάσουμε νὰ δοῦμε μερικὲς καίριες πλευρὲς τῆς γλώσσας μας, στὴν ὁποίαν μετέχουμε ὅλοι μετὰ τρόπο δημοκρατικόν, ὅπως εἶχε πεῖ ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς. Ἡ γλώσσα δὲν εἶναι δική μου, δὲν εἶναι δική σου, δὲν εἶναι δική του, εἶναι ὅλων μας, κτῆμα καί κτῆμα ἱερὸν, ὅπως ἔλεγε ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς.

Προτοῦ μῶν στὸ θέμα μου, ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ μακροκίωνη συνέχεια, ἡ καλλιέργεια καί ἡ οἰκουμηνικότητα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, θέλω νὰ ἐξκηνησοῦμε μετὰ δύο πρῶτες παρατηρήσεις.

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς νεότερης γλωσσολογίας, ὁ Σεβασμιώτατος τὸν ἔχει ὑποστῆι στὰ μαθήματά μου, ὁ Φερντινάν Ντέ Σωσσὺρ, ἔχει ὀρίσει τὴν γλώσσα. Τί εἶναι ἡ γλώσσα κάθε λαοῦ; Εἶναι μία ταξινόμια τοῦ κόσμου. Εἶναι ὁ τρόπος ποὺ κάθε λαὸς συλλαμβάνει, ἐπεξεργάζεται, ὀργανώνει καί

* Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα κατὰ τὸν Μεθεόρτιον Ἑσπερινόν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στὶς Οἰνοῦσες Χίου τὴν 29^η Ἰουνίου 2019.

έκφράζει τόν κόσμο. Πώς τόν ταξινομεί και πώς τόν έκφράζει κάθε λαός; Γι' αυτό είναι μείζον θέμα ή γλώσσα ενός λαού, γιατί είναι ο τρόπος που ένας λαός βλέπει τόν κόσμο.

Και βεβαίως ή γλώσσα δεν είναι ένα απλό εργαλείο, αυτή ή εργαλειακή αντίληψη τής γλώσσας είναι ό,τι χειρότερο. Πιο υποβαθμιστικό, πιο μηχανιστικό. Τί είναι ή γλώσσα μας; Η γλώσσα κάθε λαού, είναι ο πολιτισμός μου, είναι ή ιστορία μου, είναι ή σκέψη μου, είναι ή ταυτότητά μου.

Ζήσαμε τò θέμα τών Σκοπιανών. Πώς έρχονται οι άνθρωποι αυτοί και λένε ότι ή γλώσσα τους είναι Μακεδονική; Τους διαφεύγει; Όχι, μέσα από τò όνομα τής γλώσσας, διεκδικούν ταυτότητα. Τήν ταυτότητα τής ελληνικής Μακεδονίας, έτσι πήγαν στον Αλέξανδρο, πήγαν στον Φίλιππο, πήγαν σε όλα αυτά.

Έχω γράψει ένα άρθρο στο Βήμα, ότι δεν είναι άθωα τὰ ονόματα. Λοιπόν, ή γλώσσα είναι όλα αυτά τὰ στοιχεία, πάνω από όλα είναι άξια και ταυτότητα.

Για να σκεφτούμε για τήν Ελληνική Γλώσσα. Γιατί είπαμε ότι είναι ένας άλλος τρόπος να βλέπεις τόν κόσμο. Τί δημιούργησαν οι Έλληνες; Τί λέξη διάλογος. Χρειάζεται να τò σχολιάσουμε; Τί θα πεί διάλογος; Έχει αυτό τò διά, τήν αμοιβαιότητα του λόγου, δίνω και παίρνω, μιλώ και άκούω. Κάτι που είναι πάρα πολύ σημαντικό στην ανθρώπινη ύπαρξη, δεν είναι τυχαίο ότι από εκεί είναι ή διαλεκτική στη Φιλοσοφία, και έρχόμαστε αυτό τόν καιρό και μιλάμε συνεχώς για debate και debate.

Τί είναι τò debate ξέρετε; Έχει βγει από τò debaduere τò λατινικό και μετά πέρασε στο debat και λοιπά τò γαλλικό, και σημαίνει τήν ανταλλαγή χτυπημάτων. Τόν διαπληκτισμό. Όταν έχεις λοιπόν τόν διάλογο, τήν πιο πνευματική διαδικασία τής ανθρώπινης ύπαρξης, να μιλάς και να άκούς, να συναντάται άνθρωπος με άνθρωπο. Αυτό είναι ή γλώσσα. Και να πās να λές ότι τώρα θα ανταλλάξουμε χτυπήματα. Βεβαίως αναγκάστηκε να τò πώ ελληνικά και έπλασα τόν όρο τηλεμαχία που τόν χρησιμοποιούν, αλλά ο ίδιος δεν είμαι περήφανος γι' αυτόν τόν όρο, θα ήθελα τόν όρο διάλογος.

Όπως είναι και ή συζήτηση. Τί θα πεί συζήτηση; Όλοι μας καταλαβαίνουμε. Είναι ή συν ζήτηση, ή από κοινού ζήτηση τής αλήθειας. Για κοπάξτε πόσο βαθειά έβλεπαν κάποιοι άνθρωποι, οι πρόγονοί μας, μιλώντας γι' αυτά τὰ πράγματα και δημιουργώντας τις έννοιες και τις λέξεις. Γιατί οι λέξεις για τις λέξεις δεν υπάρχουν. Οι λέξεις υπάρχουν για να δηλώσουν έννοιες. Άρα ή γλώσσα τί κάνει; Η γλώσσα υπηρετεί τή σκέψη. Γι' αυτό και λέμε ότι κάθε άπώλεια στη γλώσσα, είναι άπώλεια στη σκέψη, στην δυνατότητά σου να σκέπτεσαι.

Γι' αυτό στην παιδεία επιμένουμε να έχουμε μια ποιότητα, όσο γίνεται γλώσσας όχι για να λέμε ωραίες λέξεις, αλλά για να μπορούμε να

συγκροτούμε τή σκέψη μας. Να καλλιεργήσουμε τήν νόησή μας, τò μυαλό μας.

Έτσι είπαμε «Κόσμος», οι Έλληνες. Τί θα πεί Κόσμος; Είναι πώς είδαν οι Έλληνες τόν Κόσμο. Κόσμος σημαίνει Τάξις. Είναι τò αντίθετο του Χάους. Δεν θέλουμε τò Χάος, θέλουμε τήν Τάξη. Αυτό σημαίνει Κόσμος. Και όταν στέκομαι πάνω σε κάτι και τò μελετώ, τότε είπισταμαι και από εκεί ή Έπιστήμη. Και όταν τρέχω στον δρόμο, από πίσω, και άρχικά καταδιώκω και μετά προσπαθώ να βρω, εκεί έχω τήν όδο και με τήν πρόθεση μετά έχω τήν μέθοδο.

Αυτές οι λέξεις, έννοιες, έχουν γίνει διεθνείς. Τò method, τò dialect, όλα αυτά, είναι λέξεις, έννοιες, που πέρασαν σε όλες τις γλώσσες μέσα από τήν ελληνική διάνοηση και τόν ελληνικό στοχασμό.

Και σε ένα μεγάλο βαθμό, ο τιμώμενος σήμερα Απόστολος τών Εθνών, ο Παύλος, αξιοποίησε αυτόν τò λόγο στις 14 έπιστολές του, με έναν τρόπο, που θα προσπαθήσω κάποιο στιγμή, άπλως, ένδεικτικώς να δηλώσω.

Δεν έχω τόν χρόνο να μιλήσω περισσότερο και δεν θέλω, γιατί θα φύγω από τò θέμα μου, να μιλήσω για τή σχέση τής γλώσσας με τήν νόηση. Μιλώ για τò λογισμικό τής γλώσσας, επειδή έχουμε και νέους ανθρώπους και άσχολούνται.

Τί είναι ή γλώσσα; Είναι ένα πρόγραμμα, ένα λογισμικό, που έχει τρία πράγματα, λεξιλόγιο, γραμματική και σύνταξη. Ναί αλλά αυτό υπάρχει για να δηλώσει τò λογισμικό του Νοῦ. Ποιοί είναι τò λογισμικό του Νοῦ; Είναι τò σύνολο τών έννοιών, τò έννοιολόγιο για τò οποίο, υπάρχει τò λεξιλόγιο, είναι οι νοητικές κατηγορίες, πρόσωπα, πράγματα, πράξεις για τὰ όποια υπάρχει ή γραμματική, με τὰ ρήματα, με τὰ ούσιαστικά και λοιπά, και είναι ή συναψη τών έννοιών για να γίνουν τὰ νοήματα που τὰ υπηρετεί ή σύνταξη.

Τί σημαίνει σύνταξη; Σύν τάσσω. Όπως στο Νοῦ μου συν άπτω τις έννοιες και δημιουργώ νοήματα, έτσι στη γλώσσα συν τάσσω τις λέξεις και δημιουργώ τήν πρόταση και ή πρόταση δηλώνει τò νόημα. Λέω ότι ή γλώσσα άκριβώς έχει ένα βάθος τò όποιο συνήθως έμεις οι δάσκαλοι τò ξεπερνάμε μένοντας συχνά σε έναν φορμαλισμό, σε μία τυποκρατία που μάς άφαιρεί τήν δυνατότητα να θέλξουμε τὰ παιδιά μας και να τὰ προσελκύσουμε να σκεφτούν τήν ούσία τής γλώσσας, γιατί μένουμε συνήθως σε κάποιους χαρακτηρισμούς τυποκρατικούς.

Ελληνική Γλώσσα. Αγαπητοί, μιλάτε μεταξύ σας, μιλάτε με τόν κόσμο, μιλάτε με ξένους. Άν κάναμε έναν διάλογο αυτή τή στιγμή και σās έλεγα για πέστε μου ποιά στοιχεία ξεχωρίζετε, για τήν ελληνική γλώσσα, που τήν κάνει κάτι ιδιαίτερο. Γιατί δεν χρειάζεται να πώ ότι ή ελληνική γλώσσα έχει μια ιδιαίτερη θέση στις γλώσσες του κόσμου; Αυτό είναι δεδομένο και γνωστό. Αλλά γιατί συμβαίνει;

Τρεις έννοιες νομίζω ότι δείχνουν αυτή την ιδιαιτερότητα της ελληνικής γλώσσας και της θέσης της στον κόσμο. Το ένα είναι η συνέχεια. Η συνέχεια της ελληνικής γλώσσας. Το δεύτερο είναι η καλλιέργεια. Και το τρίτο είναι η οικουμενικότητα. Συνέχεια, καλλιέργεια, οικουμενικότητα. Συνέχεια σημαίνει υπέρβαση του χρόνου. Καλλιέργεια σημαίνει υπέρβαση της μετριότητας, όχι του μέτρου. Το μέτρο είναι βάση του ελληνικού πολιτισμού. Της μετριότητας. Και οικουμενικότητα σημαίνει υπέρβαση του χώρου. Αυτό λοιπόν κατακτήθηκαν από τους όμιλητές της ελληνικής γλώσσας, από τους Έλληνες διαχρονικά.

Είπα ότι το κύριο χαρακτηριστικό είναι η συνέχεια. Προσέξτε αγαπητοί. Γλώσσες παλιές υπάρχουν κι άλλες. Η Αιγυπτιακή είναι μία παλιά γλώσσα, ή Κινεζική είναι μία παλιά γλώσσα, ή Ινδική είναι μία παλιά γλώσσα. Τι λείπει από αυτές τις γλώσσες, που υπάρχει μοναδικά στην ελληνική γλώσσα; Η συνέχεια. Δηλαδή ότι από το 2.000 π.Χ. μέχρι σήμερα, 40 αιώνες μιλούμε την ίδια γλώσσα, την ελληνική γλώσσα, συνεχώς, αδιάλειπτος, αδιάσπαστα.

Όχι χωρίς αλλαγές. Αλίμονο να είχαμε μία κοκαλωμένη, νεκρή γλώσσα. Με αλλαγές μέσα στην ελληνική γλώσσα, αλλά με τρόπο που να μην φτάνει η νέα ελληνική να είναι ένα άλλο πράγμα από την βυζαντινή και η βυζαντινή ένα άλλο πράγμα από την αρχαία.

Δέν θα μιλήσω εγώ γι' αυτό θα δώσω τον λόγο στον μεγάλο Σεφέρη.

Ο Σεφέρης λοιπόν μιλώντας για την γλώσσα λέει τα εξής απλά: «Η ελληνική γλώσσα, ο άνθρωπος, η θάλασσα, για κοπιάζετε πόσο θαυμαστό πράγμα είναι να λογαριάζει κανείς πώς από την εποχή που μίλησε ο Όμηρος ως τα σήμερα, μιλούμε, ανασαίνουμε και τραγουδούμε με την ίδια γλώσσα. Και αυτό δεν σταμάτησε ποτέ. Είτε σκεφτούμε την Κλυταιμνήστρα που μιλάει στον Αγαμέμνονα, είτε την Καινή Διαθήκη, είτε τους ύμνους του Ρωμανού και τον Διγενή Ακρίτα, είτε το Κρητικό θέατρο και τον Ερωτόκριτο, είτε το Δημοτικό Τραγούδι. Γιώργος Σεφέρης στις Δοκιμές του, στα δοκίμια δηλαδή, που μιλάει για την Γλώσσα, την τέχνη και για την λογοτεχνία.

Επιμένως, κύριο χαρακτηριστικό της ελληνικής γλώσσας, ή συνέχεια σαράντα αιώνων χρήσης της γλώσσας.

Καλά και ως προς την γραφή, ή γραφή. Αυτή η γραφή που έχουμε σήμερα, ή αλφabetική γραφή, υπάρχει τουλάχιστον από τον 8ο αιώνα π.Χ., οι παλαιότερες επιγραφές είναι του 8ου αιώνα, μέχρι σήμερα. Δηλαδή έχουμε μία συνέχεια γραπτού λόγου είκοσιοκτώ αιώνες. Υπάρχουν λαοί που επαίρονται γιατί έχουν μία συνέχεια δύο αιώνων, τριών αιώνων, έχουμε μία συνέχεια είκοσιοκτώ αιώνων, γραπτού λόγου.

Προσέξτε δέ, ο ελληνικός πολιτισμός είναι ένας πολιτισμός του γραπτού λόγου. Τα κείμενά μας, πώς μας ξέρουν σε όλο τον κόσμο; Μά ξέρουν τα κείμενα του Πλάτωνος, του Αριστοτέλη, του Όμηρου, του Αισχύλου, του

Θουκυδίδη. Και βεβαίως εφόσον είναι Χριστιανοί ξέρουν το Ευαγγέλιο πάλι σε Έλληνική Γλώσσα. Ή τα κείμενα των Πατέρων, των Μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας μας πάλι σε Έλληνική Γλώσσα, ή τη Θεία Λειτουργία πάλι σε Έλληνική Γλώσσα.

Ο ελληνικός πολιτισμός είναι πολιτισμός του γραπτού λόγου, αλλά ο γραπτός λόγος προϋποθέτει γραφή. Και η γραφή προϋποθέτει αλφabeto. Αγαπητοί, οι Έλληνες επινόησαν το πρώτο πραγματικό αλφabeto, το ελληνικό αλφabeto, έχω και ένα πρόσφατο βιβλίο για το ελληνικό αλφabeto, το οποίο ήταν ένα αλφabeto πολύ απλό, εύκολο, λειτουργικό, αυτά τα είκοσιέσσερα γράμματα.

Αναφέρω κάτι που αξίζει να το ακούσει κανείς. Ο μεγάλος Γαλιλαίος, αυτό το μυαλό το φοβερό, τι βρέθηκε να ξεχωρίσει ο Γαλιλαίος, ως θαυμαστή επινόηση - δημιουργία του ανθρώπου; Όχι αυτά τα οποία συνέλαβε, γιατί συνέλαβε τρομερά πράγματα, αλλά λέει ότι η πιο θαυμαστή επινόηση του ανθρώπου είναι το αλφabeto. Γιατί με 24 γράμματα μπορείς να δηλώσεις και τις πιο μύχιες σκέψεις σου και την σκέψη σου γενικά στην συνάντησή σου με τον άλλο. Γαλιλαίος, αλφabeto, ελληνικό αλφabeto.

Δέν ξέρω πόσο τα έχουμε συνειδητοποιήσει αυτά τα πράγματα εμείς οι Έλληνες. Έχουμε πολλά θέματα για τα οποία δέν αισθανόμαστε περήφανοι. Αλλά έχουμε και τόσα πολλά που θα μπορούσαμε να είμαστε περήφανοι, φτάνει μόνο να τα γνωρίζαμε, στο πραγματικό τους βάθος. Και εκεί είναι η συμβολή των δασκάλων και ή υποχρέωσή μας αυτά να τα φέρνουμε στον κόσμο που δέν είναι και υποχρεωμένος να τα γνωρίζει εξαρχής.

Δηλαδή όταν λέει στον Όμηρο «Αιέν Άριστεύειν και υπείροχον έμμεναι άλλων», έχει πρόβλημα να το καταλάβεις; Το Αιέν δέν είναι το αιών, το άειμνηστος αυτό το αιωνίως, πάντοτε; Άριστεύειν δέν το ξέρεις; Υπείροχον να είσαι υπέροχος, να υπερέχεις των άλλων; Δέν το ξέρεις; Τα ξέρεις και επικοινωνείς με είκοσιοκτώ αιώνες. Ποιός μπορείς και επικοινωνεί γλωσσικά με είκοσιοκτώ αιώνες; Και όταν λέει ο Πλάτων, ότι ή έπιστήμη χωριζόμενη άρετης, πανουργία φαίνεται, θέλεις καμία βοήθεια για να το καταλάβεις; Ότι ή έπιστήμη χωριζόμενη άρετης, πανουργία φαίνεται.

Και βέβαια όταν λές το Πάτερ Ημών, αυτή την προσευχή την Κυριακή, που τη λένε οι Χριστιανοί σε όλο τον κόσμο, μεταφρασμένη από τα ελληνικά. Αναζητήστε ίδιως όσοι χρησιμοποιείτε το Google και όλα αυτά τα πράγματα, ένα κείμενο που έχω για την Κυριακή προσευχή, που προσπαθώ να δείξω, ότι αυτή ή προσευχή έχει έναν ρυθμό και μία ποιητικότητα πέραν από το περιεχόμενο, γιατί στην πραγματικότητα είναι τρεις εύχες και τρεις δεήσεις, οι οποίες είναι όλες με την λεγόμενη προστακτική, άγιασθήτω, έλθέτω κ.λ.π. και με τον ίδιο τρόπο το υποκείμενο, το αντικείμενο, ποίηση καθαρή, ή Κυριακή προσευχή και βεβαίως πάνω από όλα ουσία.

Έχεις λοιπόν κανένα πρόβλημα Έλληνα να καταλάβεις το Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ θέλημά σου, ἐθέτω ἡ Βασιλεία σου, ἔχεις κανένα πρόβλημα; Δὲν ἔχεις πρόβλημα, ἀλλὰ μιλάς μὲ ἓνα κείμενο 2000 χρόνων. Τὸ ἔχεις συνειδητοποιήσει;

Αὐτὸ τὸ λέω συνέχεια. Ἐρχομαι στὴν καλλιέργεια. Οἱ ξένοι λένε γιὰ τὰ ἑλληνικά, ὅταν ψάχνουν γιὰ λέξεις, "TheGreeksmusthaveakeywordforit". Κάποια λέξη θὰ ἔχουν οἱ Ἕλληνες γι' αὐτό. Τί σημαίνει αὐτό; Ὅτι ἔχουν ἀποδεχθεῖ ὅτι αὐτὸς ὁ ἑλληνικός στοχασμός, ἡ ἑλληνικὴ διάνοηση, ἡ ὁποία λειτουργοῦσε τόσο ἐνεργητικὰ νὰ συλλάβει τὸν κόσμο σὲ ὅλη του τὴν ἔκταση καὶ σὲ ὅλο τὸ βάθος, μαζὶ μὲ τὶς ἔννοιες δημιούργησε λέξεις. Ἄρα κάποια λέξη θὰ ἔχεις γιὰ κάθε τί πού πᾶς νὰ σκεφτεῖς.

Εὐτυχήσαμε ὡς λαὸς νὰ ἔχουμε μεγάλα πνεύματα, μεγάλους διανοητές, μεγάλα μυαλά, πού ὄχι μόνο συνέλαβαν, ἀλλὰ ἀφοῦ συνέλαβαν τὶς ἔννοιες, ἔπρεπε καὶ νὰ τὶς δηλώσουν, νὰ τὶς ἐκφράσουν. Ἄρα, χρησιμοποίησαν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὶς ἔννοιες πού συνέλαβαν.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι μεγάλος. Δὲν εἶναι μεγάλος μόνο γιατί συνέλαβε τὶς ἔννοιες καὶ περιέγραψε τὸν κόσμο. Ἀλλὰ γιατί δήλωσε γλωσσικὰ αὐτὸ πού συνέλαβε. Τὸ ἴδιο ὁ Πλάτων, φυσικὰ ὁ Ὀμηρος, φυσικὰ ὁ Εὐριπίδης, βεβαίως ὁ Θουκυδίδης. Τί νὰ πῶ τώρα; Ποῦ νὰ ἀρχίσω καὶ ποῦ νὰ σταματήσω;

Ὅσοι μπορεῖτε καὶ μπαίνετε στὸ διαδίκτυο, γιατί ὅλα αὐτὰ ἔχουν τὴν καλὴ τους πλευρὰ καὶ τὴν ὀσχημὴ πλευρὰ. Υπάρχει ὁμως καὶ ἡ καλὴ τους πλευρὰ. Μπεῖτε καὶ γράψετε TLGThesaurusInkcegreke. Τί εἶναι ὁ θησαυρὸς τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας; Στὴν Καλλιφόρνια στὸ Irvine ἔπιασαν καὶ κατέγραψαν ἠλεκτρονικὰ ὅλα τὰ κείμενα τὰ ἑλληνικά ἀπὸ τὸν 8ο αἰῶνα ἀπὸ τὸν Ὀμηρο, μέχρι τοὺς ἱστορικούς της Ἀλώσεως. Πόσα κείμενα; 12.000 κείμενα. Πόσοι συγγραφεῖς; 4.000 συγγραφεῖς. Πόσες λέξεις; Τί λέξεις; Λέξεις πού ὑπάρχουν σὲ αὐτὲς τὶς 12.000 κείμενα; Ἐκατὸν πέντε ἑκατομμύρια λέξεις. Ξαναλέω ἑκατὸν πέντε ἑκατομμύρια λέξεις. Λέξεις πού ὑπάρχουν συνολικὰ σὲ αὐτὰ τὰ κείμενα, ὄχι χωριστὲς λέξεις. Χωριστὲς λέξεις - λήμματα εἶναι διακόσιες εἴκοσι χιλιάδες. Ἀλλὰ τὸ ὑλικὸ τὸ γλωσσικὸ τῶν 12.000 κειμένων, τῶν 4.000 συγγραφέων τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἑκατὸν πέντε ἑκατομμύρια λέξεις.

Λέξεις - ἔννοιες. Νὰ ἡ καλλιέργεια τῆς γλῶσσας. Καὶ νὰ καὶ ἡ ὑποχρέωσή μας νὰ ἀναμετρηθοῦμε μὲ τὴν γλῶσσα, νὰ ἔχουμε μία ἄλλη σχέση μὲ τὴν γλῶσσα, νὰ κερδίσουμε ἀπὸ αὐτὸ τὸ θησαυρὸ. Νὰ μὴν τὸν ἐκμεταλλεύονται καὶ τὸν ἀξιοποιοῦν οἱ ἄλλοι καὶ ἐμεῖς εἴμαστε οἱ ἄνθρωποι πού ἀπλῶς ἀκολουθοῦν.

Γραμματικὴ πρώτη γλῶσσας γράφεται ἀπὸ τὸν Διονύσιο τὸν Θράκα τὸ 100 περίπου π.Χ. Τί ἔκανε ὁ ἄνθρωπος; Ἐπίσσε καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ὀργάνωσε σὲ περιγραφή τὴν γραμματικὴ τῆς γλῶσσας.

Καὶ πῶς τὴν εἶπε; Τέχνη γραμματικὴ. Γιατί πῶς λέγονταν οἱ ἄνθρωποι πού ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γραμματικὴ; Ἀκοῦστε τὸ αὐτό. Τεχνολόγοι. Τεχνολογία ἦταν ἡ ἀνάλυση τῆς γλῶσσας. Σήμερα ξέρουμε τὴν τεχνολογία μὲ ἄλλο περιεχόμενο. Τεχνολογία στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά εἶναι ἡ ἀνάλυση τῆς γλῶσσας στὰ μέρη πού τὴν ἀποτελοῦν. Στὰ μέρη τοῦ λόγου.

Αὐτὸ, τὴν τέχνη γραμματικὴ, καὶ κατὰ παράλειψη τοῦ τέχνη λέμε γραμματικὴ, ἔχουμε τὴν πρώτη γραμματικὴ τὸ 100 π.Χ. καὶ τὸ 200 μ.Χ. ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος συντάσσει τὸ πρῶτο συντακτικὸ στὸν κόσμο. Ὅλες οἱ περιγραφὲς ὄλων τῶν γλωσσῶν, μέσα ἀπὸ τὰ λατινικὰ ἀνάγονται στὸν Διονύσιο τὸν Θράκα στὴν γραμματικὴ καὶ στὴν σύνταξη τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Δυσκόλου. Ὅλες οἱ γλῶσσες.

Καὶ βεβαίως αὐτὴ ἡ καλλιέργεια πού ἔλεγα ἀγαπητοί, τῆς γλῶσσας, δὲν εἶναι κάτι πού εἶναι ἔτσι, πῶς νὰ τὸ πῶ, καύχημα, κομπασμός. Εἶναι πράξη. Θυμηθεῖτε στὸ σχολεῖό σας, πού μαθαίνατε ἀρχαῖα ἑλληνικά, λέγαμε λοιπὸν ὅτι ἔχουμε τὸ ὅτι καὶ τὸ ὡς. Λέγω ὅτι, λέγω ὡς. Τί αἰσθάνθηκαν οἱ Ἕλληνες τὴν ἀνάγκη νὰ διακρίνουν; Ὅτι εἶναι ἄλλο πράγμα νὰ λέω κάτι εἶναι ἀντικειμενικὰ παραδεκτὸ λέγω ὅτι, καὶ εἶναι ἄλλο πράγμα νὰ λέγω κάτι πού ἐγὼ ὑποκειμενικὰ τὸ πιστεύω, λέγω ὡς.

Καὶ εἶχαμε κι αὐτὴ τὴν εὐκτική τοῦ πλαγίου λόγου πού μᾶς εἶχε ταλαιπωρήσει. Γιατί; Γιατί στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά ὅταν ἔχεις ἓνα ρῆμα πού εἶναι παρελθοντικὸ, αὐτὸ πού ἀκολουθεῖ, ἐπειδὴ στὸ παρελθὸν δὲν ἔχω βεβαιότητα, αὐτὸ πού θὰ ἀκολουθήσει πρέπει νὰ ἔχει μειωμένη βεβαιότητα. Αὐτὸ εἶναι ἡ εὐκτικὴ τοῦ πλαγίου λόγου. Μὰ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ συνέλαβαν τὴν ἀνάγκη νὰ δηλώσουν τὴν μειωμένη βεβαιότητα ἐπειδὴ ἀναφέρομαι σὲ κάτι πού ἔχει σχέση μὲ τὸ παρελθὸν καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἐλέγξω; Ναι. Δηλαδή τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου μέχρι πού μπορεῖ νὰ φτάσει ὅταν λειτουργήσει δημιουργικὰ καὶ ἀκολουθήσει τὴ γλῶσσα.

Νὰ γιατί ὁ Βέρνερ Χάιζενμπεργκ, αὐτὸς ὁ μεγάλος τῆς Φυσικῆς, ἔχει πεῖ στὴ βιογραφία του. «Ἡ θητεία μου στὴν ἀρχαῖα ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπῆρξε ἡ σπουδαιότερη πνευματικὴ μου ἀσκηση». Βέρνερ Χάιζενμπεργκ θεωροῦσε τῆς σχετικότητας, ἔτσι; Στὴ γλῶσσα αὐτὴ ὑπάρχει ἡ πληρέστερη ἀντιστοιχία λέει ὁ Χάιζενμπεργκ, ἀνάμεσα στὴ λέξη καὶ στὸ ἐννοιολογικὸ περιεχόμενο. Στὴ λέξη καὶ στὸ περιεχόμενο.

Δηλαδή βλέπω ἰδεῖν, τί, πῶς θὰ πῶ αὐτὸ πού βλέπω μὲ τὸ μυαλὸ μου; Ἰδέα. Τί εἶναι ἡ ἰδέα; Ἰδέα εἶναι αὐτὸ τὸ ἰδεῖν μὲ τὸ νοῦ. Ἔτσι; Τὸ νοεῖ. Αὐτὸ πού βλέπεις μὲ τὸ μυαλὸ σου. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἰδέα. Βεβαίως τὸ πῆραν ὅλοι. Idea, idee διεθνῆς λέξη. Ὅταν θεωρῶ κάτι ὅτι εἶναι ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, ἔχω τὴν θεωρία. Καὶ ὅταν θεῶμαι τί συμβαίνει, ἔχω τὸ θέατρο. Καὶ ὅταν παρακολουθῶ κάτι πού λειτουργεῖ ὡς πράξη, δρῶ, ἔχω τὸ δράμα. Αὐτὸ ἔννοεῖ ὁ Χάιζενμπεργκ, ὡς ἀπόλυτη ἀντιστοιχία τῆς ἔννοιας καὶ τῆς λέξης. Καὶ θεωρεῖ τὴν μέγιστη πνευματικὴ θητεία του στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Αλλά σήμερα αυτή τη μεγάλη μέρα, μη ξεχνᾶμε τὴν συμβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴ γλῶσσα. Ἀγαπητοί, ὄχι μόνο ἡ Καινὴ Διαθήκη, γραμμὴν στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀρα πέρασε σὲ ὄλο τὸν χριστιανισμό ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ μεταφράστηκε καὶ βεβαίως ἐπηρέασε.

Αλλά καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, τῶν Ἑβραίων δηλαδὴ τὸ βιβλίον, εἶναι στὰ ἑλληνικά, ἢ μετάφραση τῶν ἑβδομήκοντα, γιατί; Γιατί οἱ λεγόμενοι ἑλληνιστὲς, ἑλληνιστὴς σήμαινε τότε τὸν Ἑβραῖο ποὺ μιλάει ἑλληνικά, ποὺ δὲν μιλάει ἑβραϊκά, μιλάει ἑλληνικά μόνο. Γιὰ τοὺς ἑλληνιστὲς, τοὺς ἑβραίους ποὺ μιλοῦσαν ἑλληνικά μεταφράστηκε ἡ Παλαιὰ Διαθήκη στὰ ἑλληνικά, ἀπὸ τοὺς ἑβδομήκοντα, καὶ ἀποτελεῖ κύριον βιβλίον καὶ γιὰ τοὺς Ἑβραίους.

Τοῦ Παύλου οἱ ἐπιστολές; Στὰ ἑλληνικά. Καὶ τί ἑλληνικά; Θὰ τὸ ποῦμε. Ἡ Θεία Λειτουργία στὰ ἑλληνικά. Ἡ βάση τοῦ ὀρθόδοξου Χριστιανικοῦ στοχασμοῦ, οἱ Ἅγιοι Πατέρες, οἱ τρεῖς Μεγάλοι Πατέρες, Βασίλειος, Γρηγόριος καὶ Ἰωάννης, οἱ ὁποῖοι τί ἔκαναν; Μιλάμε κάθε φορά τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ δὲν πρέπει νὰ παραλείψουμε νὰ ποῦμε ἓνα πράγμα. Ὅτι ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Βασίλειος, ἐπειδὴ ἔμειναν τέσσερα χρόνια στὴν Ἀθήνα καὶ σπούδασαν Φιλοσοφία, εἶχαν τέτοια σχέση μὲ τὰ ἑλληνικά, ὥστε πάντρεψαν τὴν ἑλληνικὴ γραμματεία, γλῶσσα, φιλοσοφία, μὲ τὸν Χριστιανισμό.

Αὐτὸ τὸ δίπολο Ἑλληνισμός - Χριστιανισμός, δὲν εἶναι σύνθημα καὶ ἰδεολογία. Μπορεῖ νὰ τὸ πῆρε ἡ Χούντα καὶ νὰ προσπάθησε νὰ τὸ ἐκμεταλλεῖται, ἀλλὰ εἶναι μία ἱστορικὴ πραγματικότητα, ἡ ὁποία ξεκινάει μὲ τοὺς Μεγάλους Πατέρες. Δηλαδὴ ὁ Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος, εἶναι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι λένε ὅτι πρέπει νὰ διαβάζεις τὰ κείμενα τὰ ἑλληνικά, νὰ ἔχεις ἐνασχόληση μὲ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, γιατί γίνεσαι καλύτερος χριστιανός μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο. Αὐτὸ γίνεται μὲ τοὺς μεγάλους Πατέρες αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι βέβαια μιλοῦν, γράφουν ἑλληνικά.

Καὶ μιά καὶ μιλάμε γιὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, μία προσωπικότητα, γεννημένος στὴν Κιλικία, ἐκεῖ ποὺ ὅταν λέμε Κιλικία, στὴν Ταρσό δηλαδὴ τῆς Κιλικίας, ἐκεῖ ἦταν ὅπως ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια. Μιλάμε δηλαδὴ γιὰ μία πόλη καλλιεργημένη στὰ γράμματα, στὶς τέχνες, στὶς ἐπιστῆμες. Ἐκεῖ γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε ὁ Παῦλος, ἐκεῖ σπούδασε τὰ ἑλληνικά, βεβαίως τὰ λατινικά, βεβαίως τὰ ἑβραϊκά, ἐντάξει. Καὶ μὲ τὸν δάσκαλό του τὸν Γαμαλιήλ ποὺ ἐπίσης μιλοῦσε ἑλληνικά, καλλιέργησε τὰ ἑλληνικά, δίδασκε τὰ ἑλληνικά, ἔγραφε τὰ ἑλληνικά. Δεκατέσσερις ἐπιστολές στὰ ἑλληνικά.

Τώρα ὅταν λέμε ἑλληνικά, δὲν ἐννοοῦμε ἑλληνικούλια. Προσέξτε, ὄχι ἑλληνικούλια. Ἑλληνικά. Ἑλληνικά ποὺ μεγάλοι μελετητὲς ἔχουν ἀναδείξει ὡς πρότυπα χρήσης τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας. Θὰ ἔπρεπε στὰ σχολεῖα νὰ ἔχουμε διαλέξει κομμάτια ἀπὸ τὸν Παῦλο, ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ του πρὸς Κορινθίους, ἢ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ πρὸς Ῥωμαίους, ἓνα κείμενο φοβερό, ἢ

πρὸς Θεσσαλονικεῖς, ἢ δὲν ξέρω; Κείμενα καὶ νὰ δουλεύουμε, καὶ νὰ διαβάζουμε καὶ νὰ ἐξηγοῦμε στὰ παιδιά μας αὐτὰ τὰ κείμενα.

Λοιπὸν καὶ γιὰ νὰ μὴν λῶ κουβέντες ἔτσι στὸν ἄερα, ὁ Ἀβραὰμ Λίνκολν, ὁ περίφημος αὐτὸς πρόεδρος, ἔχει πεῖ τὸ περίφημο, ποὺ τὸ λένε οἱ Ἀμερικανοὶ συνέχεια, "Of the people, by the people, for the people". Ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ τὸν λαό, διὰ τοῦ λαοῦ καὶ γιὰ τὸν λαό.

Αὐτὸ λοιπὸν, εἶναι αὐτὸ ποὺ λέει, ὄχι γιὰ τὸν λαό, ἀλλὰ γιὰ τὸν Κύριο, ὁ Παῦλος, στὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολή, λέει: τίς γὰρ ἔγνω νουν Κυρίου, ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν, τὰ πάντα. Ἐξ, διὰ, εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Κοιτάξτε αὐτὸ τὸ παιχνίδι τοῦ πιὸ δυναμικοῦ στοιχείου τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας, τῶν προθέσεων, δεκαοχτῶ προθέσεις εἶχαμε, ἔξι μονοσύλλαβες καὶ δώδεκα δισύλλαβες. Αὐτὸ τὸ παιχνίδι τῶν προθέσεων λοιπὸν, τὸ ἀξιοποιεῖ ὁ Παῦλος σὲ τεράστιο βαθμὸ.

Σήμερα ντρεπόμαστε νὰ χρησιμοποιήσουμε τίς μετοχές καὶ λέμε ὄλο: αὐτὸς ποὺ, καὶ ποὺ καὶ ποὺ, ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ πῶ φτάνει πιὰ αὐτὸς ὁ πούπουισμός. Πούπουισμὸ τὸ εἶπα. Ἐχεις μετοχές; Ἐχεις τὸ ὁποῖος, ἔχεις πράγματα νὰ πείς στὰ ἑλληνικά.

Τί κάνει λοιπὸν ὁ Παῦλος. Στὴν ἐπιστολὴ λοιπὸν πρὸς Κορινθίους κοιτάξτε πῶς χρησιμοποιεῖ σὲ λεξιλογικὸ ἐπίπεδο, σὲ γραμματικὸ ἐπίπεδο, ἀφοῦ εἶναι μετοχή, σὲ συντακτικὸ ἐπίπεδο τὴ μετοχή. Λέει γιὰ τὸ τί παθαίνουν οἱ χριστιανοὶ πιστοί. Ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, δικώμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. Γιὰ ἀκοῦστε ἑλληνικά. Μετοχές ποὺ ἢ μία ἔρχεται νὰ εἶναι τὸ ἀντίθετο, νὰ αἶρει τὴν ἄλλη, ἐννοῶ λεξιλογικά, σημασιολογικά, ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι. Κάνει τὴν διάκριση θλίψης καὶ στενοχωρίας, ἀπορίας καὶ ἐξαπορίας. Ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. Δικώμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι. Μᾶς κυνηγοῦν, μᾶς καταδιώκουν, ὁ Θεὸς ὁμως δὲν μᾶς ἐγκαταλείπει. Καταβαλλόμενοι, πέφτουμε κάτω, λυγίζουμε, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι, ἀλλὰ δὲν χανόμαστε ποτέ.

Κοιτάξτε λοιπὸν αὐτὴ τὴν χρῆση, ἓνας θεωρητικὸς τῆς λογοτεχνίας ὁ Jerald Horokinστο ἔχει ὀνομάσει παραλληλισμὸ. Δηλαδὴ νὰ παίρνω λέξεις ποὺ νὰ ἔχουν ὁμοιότητες ἢ διαφορές μεταξύ τους. Εἶναι κύριον στοιχεῖο τῆς λογοτεχνίας διεθνῶς. Αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τὸ ἀξιοποιεῖ ὅσο λίγοι, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὶς ἐπιστολές του.

Ἀκοῦστε κάτι ἑλληνικό. Μπορεῖ νὰ σᾶς ρωτήσῃ κάποιος, νὰ τοῦ τὸ ἐξηγήσετε. Στὴν πρὸς Ῥωμαίους λέει τί πρέπει νὰ κάνουμε «μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν». Γιὰ κοιτάξτε ἓνα παιχνίδι μὲ τίς λέξεις. Μὴ ὑπερφρονεῖν, νὰ μὴν τὸ παρακάνουμε στὸ φρονεῖν, παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, παρὰ ἀπὸ αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ σκεφτόμαστε νὰ

φρονούμε. Αλλά φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν. Τὸ σωφρονῶ εἶναι ἀπὸ τὸ σῶος καὶ φρονῶ. Εἶναι ἡ ὑγιᾶς φρόνησις. Ἡ ὀρθοφροσύνη. Παιζει λοιπὸν ὁ Παῦλος μετὰ τίς λέξεις στὰ ἑλληνικά, τὸ ὑπερφρονεῖν τὴν ὑπερβολὴ ἔναντι αὐτοῦ ποῦ δεῖ φρονεῖν καὶ τὸ φρονεῖν ἔναντι τοῦ σωφρονεῖν. Τῆς σωφροσύνης.

Αὐτὸ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ κάνεις ἐὰν δὲν ἔχεις μπεῖ στὰ βαθιὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ κάνεις ἐὰν δὲν ἔχεις μπεῖ καὶ στὰ βαθιὰ τῆς χριστιανικῆς σκέψης. Καὶ τὰ δύο μαζῖ.

Καὶ ποιὸς θὰ ξεχάσει καὶ ποιὸς δὲν ξέρει τὸν περιφήμο Ὑμνο τῆς Ἀγάπης. Ὑπάρχει πιὸ δυνατὸ ποιητικὸ κείμενο ἀπὸ τὸν ὕμνο τῆς ἀγάπης τοῦ Παύλου πρὸς Κορινθίους; Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται ἀπὸ τὸν χρηστὸς, ἔχει καλοσύνη, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλεῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, δὲν κομποῦζει, οὐ φυσιοῦται, δὲν φουσκώνει, δὲν ὑπερηφανεύεται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζεται τὸ κακόν, οὐ χαιρεῖ ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα στέγει, τὰ ἀνέχεται, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει, ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Καὶ τελειώνει μετὰ ἐκεῖνο τὸ περίφημο. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα.

Μεῖζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. Ποίηση καθαρὴ μέσα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα, μετὰ μία ἀξιοποίηση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Αὐτὰ εἶναι τὰ κείμενα ποῦ ἔλεγα ὅτι θὰ ἔπρεπε κανεὶς νὰ ἔχει μία ἐπαφὴ μετὰ αὐτὰ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, δηλαδὴ ἀπὸ τίς πρώτες ἡλικίες, ὡς ποῦμε στὸ Γυμνάσιο.

Ἔνας μεγάλος διανοητῆς, ἐντάξει ἐμεῖς μπορεῖ νὰ μὴν συμφωνοῦμε, ἐννοῶ τὸν Λούθηρο τὸν ἰδρυτὴ τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἔχει πεῖ ὅμως γιὰ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου πρὸς Ῥωμαίους. Λέει, στὰ γερμανικά τὸ λέει τὸ μεταφράζω, τὸ πιὸ σημαντικό τμῆμα τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴ. Ἡ πιὸ γνήσια μορφή τοῦ Εὐαγγελίου, ἀξίζει λέει ὁ Λούθηρος, κάθε Χριστιανός, ὄχι μόνον νὰ τὴν μαθαίνει ἀπὸ μνήμης λέξη πρὸς λέξη, γιὰ τὴν ἐπιστολὴ πρὸς Ῥωμαίους, ἀλλὰ νὰ ἀσχολεῖται μετὰ αὐτὴν κάθε μέρα. Σὰν νὰ ἦταν, προσέξτε πῶς τὸ χαρακτηρίζει, ὁ ἐπιούσιος ἄρτος τῆς ψυχῆς. Ἡ ἐπιστολὴ πρὸς Ῥωμαίους, ὁ ἐπιούσιος ἄρτος τῆς ψυχῆς.

Διότι ἐκεῖ ὁ Παῦλος μιλάει δογματικά, εἶναι ἀπὸ τίς πιὸ δυνατὲς ἐπιστολές του, ποῦ πραγματικὰ ἀξίζει κανεὶς, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶσαι Φιλολόγος, νὰ εἶσαι δὲν ξέρω τί ... Θεολόγος, γιὰ νὰ τὰ διαβάξεις αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ εἶναι καὶ μεταφρασμένα ὅποιος θέλει νὰ τὰ δεῖ, ἀλλὰ πάντοτε σὸ πρωτότυπο.

Τελειῶνω μετὰ τὸ τρίτο στοιχεῖο, γιατί μιλήσαμε γιὰ τὴν συνέχεια καὶ γιὰ τὴν καλλιέργεια. Ποιὸ εἶναι τὸ τρίτο στοιχεῖο; Ἡ οἰκουμεινικότητα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἀγαπητοί, δὲν ὑπάρχει γλώσσα, ἀκόμα καὶ αὐτὲς οἱ ἀπομακρυσμένες. Εἶχα δώσει σὲ ἕνα Ἰάκωνα μαθητὴ μου καὶ ἔκανε ἕνα

διδακτορικὸ γιὰ τὰ ἑλληνικά στὴν ἰαπωνικὴ. Ἑλληνικά στὴν ἰαπωνικὴ; Ἀπὸ ποῦ καὶ ὡς ποῦ; Μέσα ἀπὸ τὴν γερμανικὴ καὶ τὴν ἀγγλικὴ, στὴν ἰαπωνικὴ, ὑπάρχει ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς λέξεων, ἐννοιῶν ἀπὸ τὰ ἑλληνικά. Ἀκόμη καὶ καταλήξεις. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μετὰ ἄλλους λαοὺς καὶ ἄλλες χώρες.

Γιατὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐγίνε διεθνὴς γλῶσσα. Πρῶτα μετὰ τὸν Ἀλέξανδρο, ἡ Ἀλεξανδρινὴ Κοινὴ, καὶ ὅταν λέμε Ἀλεξανδρινὴ Κοινὴ ἐπειδὴ δὲν εἴμαστε Φιλολόγοι, ὅταν λέμε Ἀλεξανδρινὴ Κοινὴ ἐννοοῦμε τὴν γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου. Αὐτὸ ποῦ ἀκοῦμε στὸ Εὐαγγέλιο, αὐτὴ τῆ γλῶσσα, αὐτὴ ἦταν ἡ Ἀλεξανδρινὴ Κοινὴ. Μέσα λοιπὸν ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρο, ποῦ ἔφτασε μέχρι τίς Ἰνδίες, μέσα ἀπὸ τὸ Χριστιανικὸ Κείμενο, τὴν Καινὴ Διαθήκη, τοὺς Πατέρες κ.λ.π., πέρασε ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα παντοῦ. Οἱ Ῥωμαῖοι κατέκτησαν τοὺς Ἕλληνας. Τί ἔκαναν ὅμως; Μάθαιναν ἑλληνικά. Ὅπως μαθαίνουμε ἐμεῖς σήμερα τὰ ἀγγλικά, οἱ Ῥωμαῖοι μάθαιναν τὰ ἑλληνικά.

Φτάνουμε στὴν Ἀναγέννηση. Ἡ ἔκρηξη. Ἡ ἔκρηξη. Ανακαλύπτουν τὰ ἑλληνικά κείμενα καὶ ἀρχίζουν καὶ διαβάζουν ὅλοι ἑλληνικὰ κείμενα καὶ λατινικά. Καὶ βεβαίως μέσα ἀπὸ τὴν κείμενα ἔρχονται σὲ ἐπαφὴ καὶ μετὰ τῆ γλῶσσα ὄχι μόνον μετὰ τίς ἐννοίες.

Ἀναζητώντας τὸν ἀνθρωπισμὸ, περνᾶμε στὸν Διαφωτισμὸ, δηλαδὴ στὴν ἐξέλιξη τῆς ἐπιστήμης. Λέξεις, ἐννοίες ἔχουν καὶ χρειάζονται λέξεις. Πᾶνε πάλι στὰ ἑλληνικά. Καὶ χρόνια λίγα πρὶν σὲ ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Εὐρώπης στὴ Δευτεροβάθμια, δίδασκαν τὰ ἑλληνικά καὶ τὰ λατινικά. Καὶ μᾶς ἤξεραν οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ μᾶς τιμοῦσαν οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ μᾶς σέβονταν, μέσα ἀπὸ τὰ κείμενά μας τὰ ἀρχαῖα ποῦ ἔδειχναν τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ.

Σιγὰ σιγὰ ἡ χρησιμοθηρία, ὁ πρακτικισμὸς, ὁ ὠφελιμισμὸς, μείωσε ἕως καὶ ἐξαφάνισε τὴν διδασκαλία τῶν Ἑλληνικῶν στὴν Μέση Ἐκπαίδευση, ἐκεῖ ποῦ περνᾶνε ὅλα τὰ παιδιὰ, καὶ γι' αὐτὸ μειώθηκαν καὶ τὰ Πανεπιστημιακὰ Τμήματα. Παλιὰ σὲ ὅλα τὰ Πανεπιστήμια, ὑπῆρχαν δυνατὰ τμήματα ἑλληνικῶν σπουδῶν. Γιατὶ; Πῆγαιναν καὶ σπουδάζαν οἱ νέοι καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀσχολοῦνταν ἐργασιακὰ στὴν ἐκπαίδευση, δίδασκαν τὰ ἑλληνικά. Ὅταν ἔπαυσαν νὰ διδάσκονται τὰ ἑλληνικά, τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο κλείνουν τὰ τμήματα τῶν ἑλληνικῶν γλωσσῶν στὰ Πανεπιστήμια.

Καὶ προσπαθοῦμε μετὰ νύχια καὶ μετὰ δόντια νὰ τὰ διατηρήσουμε στὴ ζωὴ, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε κύριε Μητράκη καὶ ὅσοι πολιτικά ἔτσι δραστηριοποιεῖστε, πρέπει ἡ Ἑλλάδα σὲ συνεννόηση μετὰ ἄλλες χώρες ποῦ ἔχουν αὐτὸ τὸν πολιτισμὸ, πρῶτα πρῶτα ἡ Ἰταλία, ἀλλὰ ὄχι μόνον, καὶ ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ὀλλανδία, ἡ Γαλλία κατεσοχὴν. Στὴν Γαλλία πῆραν ἀπόφαση ἀγαπητοί, πῆραν ἀπόφαση σὲ ἕνα συνέδριο μεγάλο οἱ Γάλλοι, φιλόλογοι, γλωσσολόγοι, ἱστορικοί, καὶ τί εἶπαν; Νὰ διδαχθοῦν οἱ ἀρχαῖες γλώσσες, τὰ ἑλληνικά καὶ τὰ λατινικά. Αὐτὸ ποῦ λέω αὐτὴ τῆ στιγμή.

Ἡ συνέχεια στὸ ἐπόμενο

Κωνσταντίνος Δ. Περρικός: Ο ήγέτης, ο μαχητής, ο πατριώτης*

Τοῦ κ. Παντελή Βατόκη, Σμηνάρχου (Ι) (Η.Α.)

Γ'

Στις 28.10.1941, πρώτη επέτειο της κηρύξεως του πολέμου, ο Κ. Περρικός τύπωσε και μοίρασε μία προκήρυξη με τίτλο «Εγερτήριο Σάλπισμα 28 Οκτωβρίου», όπου καλεῖ τους Έλληνες να συνεχίσουν τον αγώνα κατά των κατακτητών. Παρά τις απαγορεύσεις των δυνάμεων Κατοχής, εκδηλώσεις των αναπήρων πολέμου και των νέων πραγματοποιήθηκαν στη μνήμη των πεσόντων. Καί ήταν μόνο η αρχή...

Παράλληλα, ιδρύει την «Πανελλήνια Ένωση Αγωνιζομένων Νέων», στοχεύοντας στη στρατολόγηση κυρίως εφήβων και νέων ανθρώπων, που διαπνέονται από αγωνιστικό φρόνημα κατά των έκμεταλλευτών και καταπιεστών του λαού, με έμφαση στην ενεργή δράση κατά των κατακτητών και των συνεργατών τους. Η δράση του Περρικού και των συνεργατών του είναι εύρεια. Συμμετέχει στην εξουδετέρωση Γερμανών κατασκόπων (υπόθεση Χάνς Βάγκνερ), του Περικλή Νικολαΐδη, αρχιπράκτορα των γερμανικών μυστικών υπηρεσιών. Ίδρυσε την «Ομάδα Εκτελέσεων και Πληροφοριών» με την οποία πραγματοποίησαν επτά σημαντικά σαμποτάζ με επιχειρησιακό αρχηγό τον Κ. Περρικό. Επίσης, παρείχε πληροφορίες στρατιωτικής φύσεως στο Γενικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής μέσω της οργάνωσης «ΟΜΗΡΟΣ». Παράλληλα, συνεργάστηκε με αντιστασιακές οργανώσεις όπως η «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (5-165), ο «ΟΜΗΡΟΣ», ή «ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΑ» και με τον περιβόητο σαμποτέρ Γεώργιο (Γέρζ) Ίβάνωφ-Σαινάβιτς. Την 25η Μαρτίου 1942 κυκλοφορεί ανάλογη προκήρυξη: «Έλληνες! Έλληνίδες, 25 Μαρτίου! Ημερομηνία Ίερή... Σύμβολο Αγώνα για τη Λευτεριά!...Κι αν δεν ακούγεται σήμερα παρά ο κρότος της μπότας του κατακτητή ... κι αν τα σκελετωμένα μας κορμιά οδηγούν στο θάνατο, εμείς θα γιορτάσουμε τη Γιορτή μας...». Στη διαδήλωση για την επέτειο της ελληνικής επανάστασης συμμετέχουν η ΠΕΑΝ και η ΣΣΝ με σημαιοφόρο τον Διονύση Παπαδόπουλο. «...Καταθέσαμε στεφάνια και λουλούδια στ' αγάλματα και στα μνημεία των εθνικών ήρώων και εθνικών μαρτύρων. Τα φετινά λουλούδια ήταν κάπως διαφορετικά. Μας τάχε δώσει μία γη νωπά ποτισμένη από το αίμα και το δάκρυ».

Τό καλοκαίρι η ΠΕΑΝ ήταν έτοιμη για τό επόμενο βήμα της... Μέχρι τότε δεν διέθετε ένοπλο σκέλος, παρά μόνο δύο ολιγάριθμες ομάδες δολιο-

φθορών που συνεργάζονταν με άλλες όμοσείδεις οργανώσεις. Ο αρχηγός της είχε κατασταλάξει... Έπρεπε τά σαμποτάζ να είναι μεγάλης κλίμακας, ώστε να έχουν βαρύνουσα σημασία στο φρόνημα τόσο των Έλλήνων όσο και των κατακτητών. Τό ρόλο αυτό ανέλαβε να τον επιτελέσει ο «Ούλαμος Καταστροφών».

Η πρώτη του επιχείρηση πραγματοποιήθηκε τό βράδυ της 15ης Αύγουστου 1942, τη δεύτερη επέτειο του τορπιλισμού της «Έλλης». Η βόμβα ρίχθηκε από τό παράθυρο στη Λέσχη Αξιωματικών του Υγειονομικού, στη γωνία Πατησίων και Βασιλέως Ηρακλείου και χτυπήθηκαν 3 Γερμανοί. Στις 22 Αύγουστου του 1942 τό βράδυ, ο Αντώνης Μυτιληναΐος, ο Παναγιώτης Μιχαηλίδης και ο Νίκος Μαύρτας ανατινάζουν την έδρα της ΟΕΔΕ, με αυτοσχέδιες βόμβες που έφτιαχναν ο πρώτος μαζί με την Ιουλία Μπίμπα και την Αικατερίνη Μπέσση.

Κυριακή, 20 Σεπτεμβρίου 1942, 12:03, η φιλοναζιστική και προδοτική οργάνωση ΕΣΠΟ παύει να υπάρχει. Αύτη υπήρξε η κορυφαία επιχειρησιακή άποστολή της ΠΕΑΝ και του Ούλαμου Καταστροφών. Η ανατίναξη της προκάλεσε ιδιαίτερα αίσθηση τόσο στον άθηναϊκό λαό όσο και στους συμμάχους, αλλά άρνητική στις δυνάμεις του Άξονα. Η Αστυνομική Διεύθυνση Αθηνών βεβαίωσε ότι 29 μέλη της ΕΣΠΟ και 43 Γερμανοί αξιωματικοί και στρατιώτες βρέθηκαν νεκροί, ενώ αναφέρθηκαν 27 γκεσταπίτες και 5 Γερμανοί στρατιώτες τραυματίες. Η δράση αύτη επέφερε σημαντικά θετικά άποτελέσματα στον δοκιμαζόμενο ελληνικό λαό και τεράστιο πλήγμα στους Γερμανούς. Υπήρξε τό μεγαλύτερο, μέχρι τότε, σαμποτάζ σε άστικό ίστό, στην κατεχόμενη Εύρώπη. Άποτέλεσμα:

Ανάταση του ήθικου των Έλλήνων και των κατεκτημένων λαών της Εύρώπης.

Περιορισμός των έργατων για τά εργοστάσια της Γερμανίας.

Ένδυνάμωση του ενεργού αντιστασιακού κινήματος και έστίαση κατά των συνεργατών των κατακτητών.

Καταστροφικό πλήγμα της Μυστικής Γερμανικής Αστυνομίας στην Αθήνα.

Άκύρωση της Γαλάζιας Μεραρχίας. Έτσι, η Ελλάδα υπήρξε η μόνη χώρα υπό κατοχή που δεν έστειλε στρατεύματα κατά της Ρωσίας ή κατά των συμμάχων.

Οι Γερμανοί απέκρυψαν τό μέγεθος της καταστροφής που υπέστησαν, καθώς θα έπρεπε να προβούν σε τρομερά αντίποινα που θα προκαλούσαν την επανάσταση των άθηναϊκού λαού. Άμέσως, η Γκεστάπο εξαπέλυσε άθροσκοπνηγητό για τη σύλληψη των δραστών. Η τεράστια κινητοποίηση τους δεικνύει τό μέγεθος του πλήγματος που δέχτηκαν.

Ο Περρικός όμως, συνεχίζει δοκνα τον αγώνα. Κινητοποιεί τις αντιστασιακές οργανώσεις και τους φοιτητές στη διαδήλωση της 2ης επέτειου από

*Όμιλία έκφωνηθείσα κατά την τελετή των άποκαλυπτηρίων της προτομής του Κωνσταντίνου Δ. Περρικού, Αντισμηνάρχου (1905 - 1943) εις τόν δημοτικό κήπον Χίου την 28ην Οκτωβρίου 2018.

τὴν 28ῃ Ὀκτωβρίου, ἂν καὶ ἐνημερώνεται ὅτι βρίσκεται στὸ στόχαστρο τοῦ ἐχθροῦ. Ἔτσι, δημιουργεῖ ἕνα κρησφύγετο μακριὰ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του καὶ κρύβεται μὲ συναγωνιστὲς του στὴν Καλλιθέα. Δυστυχῶς, στὶς 11 Νοεμβρίου 1942 ξημερώματα, μὲ τὴ συνδρομὴ ἐνὸς προδότη, τοῦ Πολύκαρπου Νταλιάνη, οἱ Γερμανικὲς ἀρχὲς ἐξάρθρωσαν τὸν ἐπιχειρησιακὸ πυρῆνα τῆς ΠΕΑΝ. Ἡ Γκεστάπο συλλαμβάνει τὴν ὁμάδα Περρικού καὶ ἀρχίζουν τὰ βασανιστήρια. Ἀφοῦ τοὺς φυλάκισαν, ὁ Περρικός προσπάθησε νὰ κατευθύνει τοὺς συναγωνιστὲς του γιὰ τὶς ἀνακρίσεις. 31 Δεκεμβρίου 1942, κατὰ τὴ μεταφορὰ τους στὸ στρατοδικεῖο τοῦ «Παρνασσού», ὁ Περρικός δίνει συμβουλές στοὺς συνεργάτες του πῶς νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Γερμανοὺς στρατοδίκους καὶ πῶς νὰ καλύψουν τοὺς ἄλλους συνεργάτες τους. Μὲ τὸ πέρασ τῆς ἀκροαματικῆς διαδικασίας δινόταν ἡ δυνατότητα στοὺς κατηγορούμενους νὰ προσθέσουν ὅτιδήποτε ἔκριναν σκόπιμο. Τότε, ὁ Περρικός καὶ ἡ Μπίμπα ἀμιλλῶνται αὐτοκατηγορούμενοι γιὰ νὰ σώσουν τοὺς ὑπολοίπους. Ὁ Περρικός ἀπολογεῖται λέγοντας: «Εἶμαι Ἕλληνας Ἀξιωματικός. Ὑπερηφανεύομαι γιὰ τὸ χτύπημα πού σᾶς ἔδωσα. Τὸ ἔκανα μὲ τὴν ἰδέα πῶς ἔπρεπε νὰ τὸ κῶν χάριν τῆς πατρίδας μου. Γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς, δίνω τὴν ζωὴ μου». Ἄν καὶ νεαρὸς πατέρας τριῶν ἀνήλικων τέκνων, κάνει ὑπέρβαση τῆς ἀτομικότητάς του γιὰ τὸ συλλογικὸ καλὸ...

Μετὰ τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφαση, βιώνουμε τὴν κορύφωση τοῦ δράματος, πού μόνο μία ἡγετική φυσιογνωμία σὰν τὸν Περρικό θὰ μπορούσε νὰ βιώσει: Τὰ γράμματα καὶ οἱ παραινέσεις στὴν οἰκογένειά του, μέσα ἀπὸ τὶς Φυλακὲς Ἀβέρωφ, καταγράφουν τὴν ἀποκρυστάλλωση τῶν ἀξιών τὶς ὁποῖες ὑπηρετήσε σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ, τὸ «Ὁραμά» του γιὰ μία Εὐρώπη τῶν λαῶν, γιὰ μία καλύτερη ἀνθρωπότητα: «Ὁ θεὸς θέλησε νὰ μεγαλώσετε δίχως πατέρα. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τοῦ Στρατοδικείου, ὁ πατέρας σας ὑπῆρξε ἕνας ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνος ἐγκληματίας ἕνας ἀπαίσιος τρομοκράτης, αὐτὸ ὅμως δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀλήθεια. Ὁ πατέρας σας εἶχε ἄλλες ἐπιδιώξεις. Ἐπίστευε σὲ ὑψηλὰ ἀνθρωπιστικὰ ἰδεώδη. Ἡ σκέψη του ξεπερνοῦσε τὰ στενὰ ὄρια τῆς πατρίδας μας. Ἐκείνο κυριῶς πού τὸν χαρακτηρίζει ἦταν ἡ ἀγάπη του πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους δίχως ἐξίρρηση. Βρέθηκε ὅμως στὴν δὴν ἐνὸς πολέμου καὶ πιστευόντας στὰ ἰδανικά του ἐνόμισε πῶς θὰ μπορούσε νὰ συμβάλει -ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ πόλεμος βρισκόταν στὸ ζενίθ του- στὴν προπαρασκευὴ τοῦ κόσμου γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς Διεθνούς Συνεργασίας πού ἀποτελεῖ προϋπόθεση τῆς Εἰρήνης καὶ εὐημερίας ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Ὁ πατέρας σας ἔπεσε γιὰ τὴν λευτεριά τῆς Πατρίδας μας. Ἐφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον μὲ τὴν ικανοποίηση πῶς ἂν δὲν ἔκανε τὸ χρέος του ὅσο ἔπρεπε, πάντως τὸ ἔκανε ὅσο μπορούσε. Τὸ χρέος αὐτὸ δὲν τελειώνει ποτέ. Ἄν ζοῦσε, θὰ ἐξακολουθοῦσε τὶς προσπάθειές του καὶ κατὰ τὴν περίοδο τῆς Εἰρήνης. Δουλέψτε γιὰ νὰ σταματήσουν οἱ πόλεμοι, νὰ εὐημερήσουν οἱ ἀνθρώποι, νὰ ΕΝΩΘΟΥΝ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, νὰ

εἰρνεύσει καὶ νὰ εὐτυχήσει ὁ κόσμος. Δουλέψτε γιὰ νὰ καταργηθοῦν οἱ τεχνητοὶ φραγμοὶ πού παρεμποδίζουν καὶ σὲ ἀπειρες περιπτώσεις ματαιώνουν τὴν πρόοδο τῶν ἀξιών. Δουλέψτε γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς Δημοκρατίας. Ἀφιερῶστε τὴν ζωὴ σας στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ θέλησις, ἡ ὑπομονή, ἡ ἐγκαρτέσις, ὁ ἀλτρουϊσμός, ἡ φιλοπατρία, τὸ θάρρος, ἡ αὐτοθυσία, ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ σεμνὴ περηφάνια ἀποτελοῦσαν ὁλόκληρη τὴν περιουσία μου καὶ αὐτὰ σας κληροδοτῶ. Ὅταν τοὺς ὀδήγησαν στὸ σκοπευτήριον τῆς Καισαριανῆς ξημέρωνε. Ἦταν 4 Φεβρουαρίου τοῦ 1943 καὶ στὶς 7:30 π.μ. ἔρχεται ἡ σειρά τῆς ἐκτέλεσής του. Ἀρνήθηκε νὰ τοῦ δέσουν τὰ μᾶτια, θυμήθηκε ὅτι εἶχε συγχωρέσει τοὺς ἐκτελεστὲς του καὶ θέλοντας νὰ ἀναδείξει τὴν ποιοτικὴ διαφορὰ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ κατακτητῶν, τοὺς εἶπε σύμφωνα μὲ τὴν ἀναφορά τοῦ ἱερομόναχου Νικόδημου Γραικοῦ: «Δὲν αἰσθάνομαι ἐναντίον σας τίποτε. Ἐσεῖς ἐκάματε τὸ καθήκον σας, ὁμοίως καὶ ἐγὼ ἔκαμα τὸ καθήκον μου. Εἶμαι Ἕλληνας ἀξιωματικὸς τῆς Ἀεροπορίας. Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ». Στάση ζωῆς πού καταδεικνύει τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς του, ὅπως ἐκφράστηκε ἀπέναντι σὲ ἕναν ἀδικο καὶ ἀνελέητο ἐχθρό! Ὁ Περρικός ἔγινε ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα σύμβολα τῆς ἀνίσης μάχης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐναντίον ἐνὸς ἐχθροῦ πού εἶχε γονατίσει στρατιωτικὰ καὶ καθυποτάξει συναισθηματικὰ ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη. Ἐνσαρκώνει τὸ ἰδανικὸ τῆς ἀδάμαστης καὶ ἀνυποχώρητης πάλης κατὰ πάσης μορφῆς καταπιεστικοῦ καθεστώτος, πάσης μορφῆς καταπάτησης τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς τὴν παραμικρὴ παρέκκλιση. Τὸν χαρακτηρίζουμε ἥρωα, μὲ τὴ σεμνότητα ἐνὸς ἀντὴρωα, πού πίστευε ὅτι δὲν πράττει τίποτα περισσότερο ἀπὸ τὸ καθήκον του. Ἄν ἐπιβίωνε, ἀσφαλῶς θὰ εἶχε ἐπιδείξει ἕνα ἥθος ἀγνωστο στοὺς περισσότερους πού διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο στὴν Κατοχή. Ὅπως ὅλα τὰ σύμβολα, ὑπόστασιοποιεῖ κάτι τὸ ὑπερχρονικὸ καὶ διαχρονικὸ στὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, πού τόσο φορὲς ἐξαπατήθηκε ἀπὸ ψευδοῦρες καὶ ψευδοηγέτες. Ὁ Περρικός μέσα ἀπὸ τὴ δράση καὶ τὶς παραινέσεις του στὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς ἔγινε πηγὴ ἐμπνευσης γιὰ ὅλους ὅσοι τὸν γνώρισαν.

Ὁ Περρικός ἦταν ἕνας γίγας τῆς Ἀντίστασης, ἂν ὄχι ὁ πρῶτος, ἕνας ἐκ τῶν πρῶτων, τοῦ ὁποῦ τοῦ σάλπισμα πρὸς ὁλόκληρον τὸν ἑλληνικὸ λαό, ἦταν ἡ συνέχιση τῆς μάχης κατὰ τῶν ἐχθρῶν, μέχρις ἐσχάτων. Ἡ Ἑλλάδα καταλήφθηκε ἀπὸ τρεῖς ἐχθρικές χώρες, τὶς ὁποῖες εἶπε εἶχε κατανικήσει στὰ πεδία τῶν μαχῶν (Βουλγαρία: Μάχες Κιλκίς καὶ Λαχανᾶ στὸν Δεύτερον Βαλκανικὸ Πόλεμον καὶ Σκρά στὸν Πρῶτον Παγκόσμιον Πόλεμον. Ἰταλία: Ἡπειρος καὶ Ἀλβανία) εἶπε τὶς εἶχε ὑποχρεώσει νὰ ἐμπλέξουν μὲ βαρύτερες ἀπώλειες τριπλάσιες δυνάμεις ἀπ' ὅτι ἀρχικὰ ὑπολόγιζαν, στὴν προσπάθεια κατάληψης τῆς Ἑλλάδος (Γερμανία: Μάχη τῶν Ὀχυρῶν, Μάχη τῆς Κρήτης). Τὸ πνεῦμα αὐτῶν τῶν ἀναμετρήσεων τροφοδότησε ἰδεολογικὰ καὶ πρακτικὰ, τὴν ἀντίσταση κατὰ τῶν κατακτητῶν γιὰ μία ὁλόκληρη τετραετία. Στὸν

Περρικό ανήκει ή τιμή να ήταν μεταξύ των πρώτων που συνέλαβαν αυτό το πνεύμα και το μετουσίωσαν σε πράξη και δράση αντιστασιακή.

Έχουν περάσει πάνω από εβδομήντα χρόνια που ένας κατώτερος αξιωματικός της Αεροπορίας από την Καλλιμασιά της Χίου, μαζί με την ομάδα του διενεργούσε τη μεγαλύτερη πράξη δολιοφθοράς σε κατεχόμενη πόλη σε ολόκληρη την Ευρώπη έναντι των Γερμανών. Το ελληνικό κράτος δεν τιμήσε όπως έπρεπε την «ύπόθεση» αυτή, γι' αυτό ο συγκεκριμένος ήρωας ξεχάστηκε και οι νεότερες γενιές τον αγνοούν. Είναι χρέος μας να αποκαταστήσουμε την ιστορική αλήθεια: του άναου αγώνα του Κωνσταντίνου Περρικού για μία πατρίδα, καλύτερη, ελεύθερη, ενωμένη και δημοκρατική στην οποία αφιέρωσε τη νιότη και τη ζωή του! Γιατί, η καταστροφή των συμβόλων οδηγεί τον λαό σε μία κατάσταση ιστορικής λήθης, αφάνειας και τελικά άνυπαρξιας. Τα σύμβολα αποτελούν καθοδηγητικούς γνώμονες για την περαιτέρω πορεία του λαού και γι' αυτό η σημασία τους είναι τεράστια, καθώς συνιστούν όροσημα της ιστορικής συνέχειας, αλλά και στοιχεία της ταυτότητάς του.

Αλλά ως αφήσουμε τους συναγωνιστές και συνεργάτες του να μᾶς μιλήσουν για την προσωπικότητα αυτού του ήρωα: «Ένας αυτός είχε κατορθώσει να κάνει ό,τι δεν μπόρεσαν να σκεφθούν άλλοι πολλοί. Γιατί ο Περρικός ήταν από εκείνους τους λίγους που δεν φοβούνται τα βάρη όσοδήποτε κι' αν είναι μεγάλα, δε δειλιάζουν μπρός στις ευθύνες, και αντί να κοιμούνται, κουνιαίνουν και ταλμούν. Είχε μέσα του τη φλόγα του ήρωισμού και την οργανωτική ικανότητα. Άμα ένοιωθε, πίστευε και πειθόταν πώς έπρεπε να γίνει κάτι, το αναλάμβανε ο ίδιος, γιατί θεωρούσε τον εαυτό του υποχρεωμένο να το κάνει και ποτέ δεν περίμενε πρωτοβουλία από τους άλλους ή παρότρυνση. Κι αφού αποφάσιζε και το αναλάμβανε, δεν σταματούσε πια ούτε μπροστά στο θάνατο. Στη ζωή του έδωσε πολλές μάχες και είχε κερδίσει όλες: μέχρι μίας ... Ήταν δημοσιογράφος, εργάτης, έμπορος, στρατιώτης, ρήτωρ. Ήταν μεγάλος, απλοϊκός, αγαθός. Μισούσε όλους τους δυνάστες, ξένους και δικούς, αγαπούσε όλους τους εργαζομένους, έπρωστάτευε τους αδυνάτους. Δεν είχε άλλο σκοπό στη ζωή του παρά να κάνει το καλό, απέφευγε τις διαφημίσεις, περικφρονούσε το θάνατο, ελάτρευε την Ελλάδα. Όταν έρριχνε ένα σύνθημα μαχητικό, ολόκληρος στρατός από γενναίους συναγωνιστές έτρεχε σιμά του από κάθε άκρη των Αθηνών: μαθητές άφησαν τα σχολεία τους, εργάτες τα εργοστάσια, υπάλληλοι τα γραφεία για να σκεπαστούνε κάτω από της ψυχής του τα φτερά. Απάνω στον αγώνα ήτανε όσο κανένας όρμητικός, στα αισθήματα έμοιαζε μ' ένα παιδί, στην αγνότητα με άγιο... Κι' αν στο δρόμο του έτυχαν εμπόδια που ζητήσανε και τη ζωή του, τη ζωή αυτή την έδωσε με χαρά. Πέθανε. Και τον κλαίει σήμερα ολόκληρη η Έλλάς».

***

Ο άφελληνισμός των Μακεδόνων και ο «Μακεδονισμός» των Σλάβων (Γ')

Του κ. Γωάννου Σ. Τσούρα,

Διευθυντού Ιδιαιτέρου Γραφείου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος.

Όμως όλο το αφήγημα του «Μακεδονισμού» των Σλάβων γειτόνων μας είναι αυτή η προσπάθεια εξαρχαϊσμού τους, από τον 6ο μ.Χ. αιώνα, με παρελθοντικό άλμα χιλίων ετών, στον 4ο π.Χ. αιώνα. Μόνο που τώρα δεν τελειώνει αυτό το κατασκευασμένο αφήγημα του «Μακεδονισμού», τώρα αρχίζει με τη συναίνεση (το απεύχομαι) και της Ελλάδας. Άς μην αταπατώμεθα. Ο προαναφερθείς ΥΠΕΞ των Σλάβων βόρειων γειτόνων μας, την 29η Αυγούστου 2018, στην Επιτροπή Έξωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, απαντώντας σε σχετική έρωτηση Έλληνα Ευρωβουλευτή, άλλαξε ρότα: «Όταν η συμφωνία θα τεθεί σε ισχύ, η χώρα μου θα λέγεται Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και θα είμαστε Μακεδόνες, που θα μιλάμε τη μακεδονική γλώσσα».[18]

Από το συνδυασμό των δύο προηγούμενων δηλώσεων του πολιτικού άνδρος, προκύπτει άμαχητα για τους γείτονές μας ότι: Είναι Σλάβοι, αλλά θέλουν να φαίνονται Μακεδόνες.

Αναμφίβολα ή παραχώρηση κατασκευασμένης «μακεδονικής» γλώσσας, λειτουργεί καταλυτικά για τον άφελληνισμό των Μακεδόνων, τον «Μακεδονισμό» των Σλάβων, τη νόθευση του γλωσσικού μας πολιτισμού και της Παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς. Ενός γλωσσικού

πολιτισμού, που αποτελεί αγλάισμα του ανθρώπου και σέμνωμα των αιώνων.

Δ) Παγκόσμιος Ιστός

Όπως αναφέρεται στο Άρθρο 1, παρ. 3ε, οι κωδικοί των Σλάβων βόρειων γειτόνων για τις πινακίδες των αυτοκινητών θα είναι ΝΜ και ΝΜΚ, θα έχουν δηλαδή γεωγραφικό προσδιορισμό "North". Όλοι όμως οι άλλοι κωδικοί παραμένουν ΜΚ και ΜΚΔ, όπως επίσημα αποδόθηκαν από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ΔΟΤ). Ο Διεθνής Οργανισμός τυποποιεί ό,τι επίσημα του δοθεί. Αλλάζει το όνομα, αλλάζει και η τυποποίηση. Τυποποίηση είναι, δεν είναι γραμμένο σε πέτρα, δεν είναι θέσφατο. Στο Διαδίκτυο, λοιπόν, με την παγκόσμια αναγνωσιμότητα, τους παραχωρήθηκε το άκρωνύμιο «Μακεδονία», χωρίς γεωγραφικό προσδιορισμό. Τέτοια ελληνική επιτυχία, πώς να την αντέξουμε;

Ε) Συμπεράσματα

Παραβλέπουμε προς ώρας άλλες άμφισημες ή άσασφεις ή αντίφατικές πτυχές της (ά)συμφωνίας των Πρεσπών. Ένδεικτικά, ή Κοινή Διεπιστημονική Επιτροπή Έμπειρογνομώνων του Άρθρου 8, παρ. 5, ποιά σχολικά έγχειρίδια θα αναθεωρήσει; Η γνώμη της θα είναι άραγε υποχρεωτική για όλη την έπιστημονική κοινότητα; Ομοίως, το Άρθρο 13, για το περίκλειστο κράτος των βόρειων γειτόνων, πώς άραγε θα έρμηνευτεί στην πρά-

ξη; Δέ χρειαζόταν καθόλου αυτό το Άρθρο, αφού όλα τα σχετικά θέματα ρυθμίζονται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Θά τους παραχωρήσουμε μήπως εμπορικές ζώνες στα λιμάνια της Θεσσαλονίκης και της Καβάλας; Γιατί δεν τους παραχωρεί η Βουλγαρία ή η Αλβανία; Θά τους εκχωρήσουμε μήπως αλιευτικά δικαιώματα στην ελληνική ΑΟΖ;

Συγκεντρωτικά, οι Σλάβοι γείτονές μας κέρδισαν το "erga omnes", όπως συνοπτικά παρουσιάζεται κατωτέρω:

- α) Χαρακτηριστικό Αναγνώριση
- 1 Όνομα Βόρεια Μακεδονία
- 2 Ίθαγένεια νομικά Εθνικότητα πολιτικά Μακεδονική
- 3 Γλώσσα Μακεδονική
- 4 Παγκόσμιος Ιστός Μακεδονία, MK ή MKD

Δηλαδή, με γεωγραφικό προσδιορισμό «Βόρεια Μακεδονία» ως επικράτεια, παραδόθηκε ήδη στους γείτονες κρατική οντότητα. Η μόνη Μακεδονία ως κρατική οντότητα είναι η Βόρεια Μακεδονία των Σλάβων επήλυδων. Μία ολαβική Βόρεια Μακεδονία, ως κρατική οντότητα, έχει το πλεονέκτημα να διεκδικεί ως αλύτρωτο ό,τι μακεδονικό υπάρχει γύρω της.

Χωρίς γεωγραφικό προσδιορισμό, όλα τα υπόλοιπα, ήτοι μακεδονική Ίθαγένεια, νομικά, και μακεδονική εθνικότητα, πολιτικά, όπως τα αναλύσαμε ανωτέρω, χαρίστηκαν στους Σλάβους βόρειους γείτονες, μακεδονική γλώσσα αναγνωρίστηκε στους αφεπτεριστές του πολιτισμού μας και στον παγκόσμιο ιστό τους αποδόθηκε το άκρωνύμιο της Μακεδονίας (MK και MKD).

Τί έλαβε η Ελλάδα; Ό,τι απέμεινε: μία Μακεδονία, ως βόρεια περιοχή

της ελληνικής επικράτειας και όχι ως κρατική οντότητα, χωρίς Ίθαγένεια ή εθνικότητα, χωρίς γλώσσα, χωρίς τη διαδικτυακή αναγνώριση, κάτι σαν ποικάμισο αδειανό. Αν θέλετε, θετικά, πήραμε το «Βόρεια», δώσαμε ΟΛΑ τα άλλα. Με τέτοια έτεροβαρή (ά)συμφωνία, το "erga omnes" ακυρώνεται από μόνο του. Φαντάζει πολύ ειρωνικό ότι οι Σλάβοι γείτονες αναγνωρίζουν την ελληνική κληρονομιά μας, από την αρχαιότητα έως σήμερα, αφού όμως έχουν οικειοποιηθεί ένα τμιαλφές της, τη Μακεδονία μας. Μία οικειοποίηση από την οποία απουσιάζει η ήθικη αντίληψη της καλής γειτονίας των όμορων λαών. Ένα έρωτημα, όχι ρητορικό, σε όσους συμφωνούν με την (ά)συμφωνία των Πρεσπών: Αν η Μακεδονία δεν ήταν Πατρίδα, αλλά έμπορική επωνυμία συμφερόντων τους, θα τη χάριζαν άραγε τόσο γενναιόδωρα;

Πολύ ένισχυτική των απόψεών μας είναι η στάση του Ακαδημαϊκού και πρώην Υπουργού Παιδείας, άείμνηστου Κωνσταντίνου Ι. Δεσποτόπουλου, τον Ιούνιο του 1998, στη Γενική Συνέλευση της Διεθνούς Ένώσεως Ακαδημιών, στις Βρυξέλλες. Στην προοπτική εισδοχής νέου μέλους με το όνομα «Ακαδημία της Μακεδονίας», ο άλησμόνητος Καθηγητής υποστήριξε άρμωδώς, με άπαράμυλο σθένος, τα έξης: «Η όνομασία Μακεδονία του περι τή Σκόπια κράτους είναι κιβδηλη, είναι προϊόν άπάτης. Ήλθα να σās άποτρέψω άπό διάπραξη άδικήματος διεθνούς δικαίου, αλλά και άπό την προσβολή της Ιστορίας. [...] Εξ άλλου, δεν άρμόζει στη Διεθνή Ένωση Ακαδημιών να επικυρώνει διαστρέβλωση των δεδομένων και της Γεωγραφίας και της Ιστορίας. [...] Το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους του περι τή Σκόπια

κράτους είναι ή άρχαία Παιονία και ή άρχαία Δαρδανία, όπου και τή Σκόπια και ό πληθυσμός τους είναι Σλάβοι επήλυδες τον έκτο μ.Χ. αιώνα, όπως μαρτυρεί και ή γλώσσα των. [...] Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convallescere (δήλ. "αυτό που εξ αρχής είναι κακό δεν είναι δυνατόν με την πάροδο του χρόνου να γίνει καλό").[19] Η ύποψηφια για εισδοχή στη Διεθνή Ένωση Ακαδημία της Μακεδονίας έγινε δεκτή ως Ακαδημία με έδρα τή Σκόπια. Ο άξέχαστος Φιλόσοφος Κωνσταντίνος Ι. Δεσποτόπουλος έπέτυχε να μή γίνει χρήση του όνόματος «Μακεδονία». Πόσοι άραγε σήμερα με εύκολία δεν θά όνόμαζαν έθνικιστή ή και άκροδεξιό τον άοιδιμο στοχαστή, ό όποιος, ειρήσθω εν παρόδω, το 1990 προτάθηκε άπό τον Νεοίσο Συνασπισμό (όπου μετείχε και τή ΚΚΕ), κατά την τέταρτη και πέμπτη ψηφοφορία, για τή αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας;

Η άπόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας της 17ης Ιουλίου 2018, κατά την όποία, σε περίπτωση πού ή συμφωνία δεν τεθεί σε ίσχύ, «τόσο στο σύνολό της όσο και ως προς τισ διατάξεις της ξεχωριστά, δεν θά δεσμεύει όποιοδήποτε άπό τή μέρη με όποιοδήποτε τρόπο», είναι, έννοείται, νομικά σωστή. Ωστόσο, ό Πρωθυπουργός των Σλάβων βόρειων γειτόνων μας ύποστήριξε, χωρίς ή Ελληνική Κυβέρνηση να τον διαψεύσει: «Με τή συμφωνία των Πρεσπών έπιβεβαιώθηκε ή «μακεδονική» ταυτότητα και γλώσσα, έντός και έκτός συνόρων».[20] «Με άπλά λόγια, οι γείτονές μας παίρνουν και άπό την Ελλάδα, τή μοναδική χώρα πού τους τή είχε άρνηθεί έως τώρα, τή μακεδονική σφραγίδα, την όποία θά διατηρήσουν, ανεξάρτητα άπό τή άν

στοιχεία της συμφωνίας θά αθετηθούν ή θά καταρρεύσουν στο μέλλον».[21] Η προηγούμενη δημοσιογραφική διαπίστωση του έβδομοαδελού έντύπου δεν αντίπθεται στη νομική άποψη του Συμβουλίου της Επικρατείας, γιατί είναι πολιτική άνάλυση και όχι νομική άπόφαση. Επομένως, ή μεγάλη ζημιά ήδη έχει γίνει. Τά γενόμενα δεν ξεγίνονται. Οι Σλάβοι γείτονες θά προβούν σε άναθεώρηση του άλυτρωτισμού του Συντάγματος τους, όσο θά προβούν, διότι ό άλυτρωτισμός θριαμβευτικά ένσωματώθηκε και στην (ά)συμφωνία των Πρεσπών, ή όποία δεν άκυρώνει, αλλά επικυρώνει τον άλυτρωτισμό, αφού ό «Μακεδονισμός», πού τους χαρίστηκε, είναι ό πυρήνας και τή όχημα του άλυτρωτισμού.

Συμπερασματικά, ή (ά)συμφωνία των Πρεσπών ίδρυσε μακεδονικό έθνος, όπως άκριβώς τή όραματίστηκε ή Γ' Κομμουνιστική Διεθνής (ΚΟΜΙΝΤΕΡΝ). Γιατί να τή κρύψουμε άλλωστε, «ήταν δίκαιο και έγινε πράξη».

Αξίζει εν τούτοις εδω να αναφέρουμε ότι ό ΓΤ της ΚΕ του ΚΚΕ, σε συνέντευξη πού παραχώρησε σε τηλεοπτικό σταθμό, δήλωσε: «Πρόκειται για μία, κατά την άποψη μας, άπαραδέκτη συμφωνία. [...] θά την καταψηφίσουμε στη Βουλή, άν έρθει και όταν έρθει». Και πιο κάτω: «τμή ζήτημα είναι ότι έξακολουθούν με αυτή τή συμφωνία να ύπάρχουν τή άλυτρωτικά συνθήματα, οι άλυτρωτικές άπόψεις και μάλιστα με την ύπογραφή της ελληνικής κυβέρνησης σ' αυτή τή συμφωνία, όπως είναι ό "Μακεδόνας πολίτης", ή "Μακεδονική γλώσσα". Αυτό ιστορικά είναι άπαραδέκτο, είναι άνιστόρητη αυτή ή θεωρία».[22]

29η Μαΐου 1453 : άλωση της Πόλης, 1922 : Μικρασιατική Καταστροφή, 24η Ιουλίου 1974 : εισβολή στη μαρτυρική Κύπρο, 17η Ιουνίου 2018 : (α)συμφωνία των Πρεσπών. Αποφράδες ημέρες και οδυνηρά όρασημα του Έλληνισμού. Τουλάχιστον στην Πόλη, στη Μικρά Ασία, στην Κύπρο, ο Ελληνισμός άμυνθηκε, εδώ στις Πρέσπες έπεσε άμαχητί, παραδόθηκε. Οι Έλληνες όμως δεν παραδίδουν και δεν παραδίδονται, μάχονται μέχρις ενός, εδώ και τουλάχιστον τρεις χιλιάδες χρόνια. Υπογράφηκε μία συμφωνία τόσο ετεροβαρής και υπέρ των Σλάβων γειτόνων μας. Πηγαίο άναβλύζει το ερώτημα : Μία τόσο ενοική υπέρ των Σλάβων συμφωνία, γιατί (ά)ψηφίστηκε, στο δημοψήφισμα της 30ής Σεπτεμβρίου 2018, από τους γείτονές μας, άφου 40% ψήφισαν και 60% (ά)ψήφισαν και απέσχον; Η πολιτική και ιστορική άνάλυση του γράφοντος εστιάζει στην Βορειοατλαντική πλευρά της συμφωνίας. Μιας συμφωνίας, δηλαδή, εύάλωτης, γιατί είναι προϋπόθεση της εισόδου των Νότιων Σλάβων στο ΝΑΤΟ, ένα στρατιωτικό συνασπισμό που άντιπαράθεται προς την ηγέτιδα των ανατολικών Σλάβων, τη Ρωσία. Έχουμε, συνεπώς, μία ήχηρή άποχή, ως μία κατά το μάλλον ή ήττον σιωπηρή έκφραση άλληλεγγύης της ολαβικής ψυχής.

Παρόλα αυτά :

- την 30ή Σεπτεμβρίου 2018, ο λαός των Σλάβων (ά)ψήφισε την (ά)συμφωνία των Πρεσπών.

- την 19η Οκτωβρίου 2018, το Κοινοβούλιο των Σλάβων ψήφισε την (ά)συμφωνία των Πρεσπών.

«Ευρώπη των λαών». Ποιός άραγε το άμφοιβητεί;

Άφόρητες οι πιέσεις της Δύσης για λύση ενός κατασκευασμένου

προβλήματος των Σλάβων βόρειων γειτόνων μας, όπου η Ελλάδα καλείται να πληρώσει το κόστος της λύσης του προβλήματος, που δε δημιούργησε η ίδια. Μίας Δύσης εύαισθητοποιημένης μόνο στα δικά της συμφέροντα. Η Ελλάδα άνηκει πολιτικά στη Δύση, δεν είναι όμως άποικία της. Δεν έποφθαλμιοίμε την κληρονομιά των Σλάβων γειτόνων μας. Οι Σλάβοι βόρειοι γείτονες έχουν άναγνωρισμένη πατρίδα, δεν είναι Παλαιστίνιοι ή, άκόμη χειρότερα, δεν είναι Κούρδοι. Γιατί λοιπόν δεν άρκοίνται σε αυτό, αλλά διεκδικούν, ύφαρπάζουν και οικειοποιούνται το ιστορικό μας είναι και τα τιμαλφή του πολιτισμού μας; Δεν είναι ρητορικό το ερώτημα μας. Γιατί; Άν η κοινωνική δικαιοσύνη είναι προϋπόθεση της κοινωνικής συνοχής, άναλογικά η πανανθρώπινη δικαιοσύνη είναι προϋπόθεση της διεθνούς και διακρατικής ειρήνης. Η (ά)συμφωνία των Πρεσπών, άφελώνιζει τους Μακεδόνες, δομεί το «Μακεδονισμό» των Σλάβων και ταυτόχρονα νοθεύει την παγκόσμια γλωσσική κληρονομιά, την όποια σεβάστηκαν οι αιώνες. Από όσα Κοινοβούλια και άν κυρωθεί, η συνειδηση των Πανελλήνων και όλης της πολιτισμένης άνθρωπότητας διαχρονικά δεν πρόκειται να την άποδεχτεί. Τα κρατικά μορφώματα και συμφέροντα είναι βραχύβια, η άλήθεια θα πορευτεί μέχρι το τέλος της ιστορίας.

ΣΤ) Τι να κάνουμε τώρα;

«Η κρίση θα περάσει, όμως, η παρακμή θα μείνει», μάς ύπενθυμίζει τόσο εύστοχα και διορατικά ό Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος Β΄.[23]

Όσο λοιπόν ύπάρχουν πατρίδες, όσο ύπάρχουν σύνορα, όλοι οι Έλληνες ός δώσουμε την ύπόσχεση ότι

θα ύπερασπιστούμε την πατρίδα μας, όπως όλοι οι πατριώτες τις πατρίδες τους, μικρές ή μεγάλες, άπανταχού της Γής. «Ο μακεδονικός άγώνας ήταν άνταρτοπόλεμος της ιδιωτικής πρωτοβουλίας», ισχυρίζεται ό άείμνηστος Βασίλης Ραφαηλίδης.[24] Τότε το κράτος των Αθηνών, άδιάφορο, παρακολουθούσε τα γεγονότα. Τώρα το κράτος δεν είναι άδιάφορο, είναι ύποχωρητικό. Μιλούσε προκαταβολικά ή Κυβέρνηση για συμφωνία, διαρκούσης της διαπραγματεύσης, άκυρώνοντας έτσι τα έπιχειρήματά της, άφου, όπως φάνηκε από το άποτέλεσμα, παραδόθηκε παντού, έκχωρώντας κυριαρχικά δικαιώματα, έστω ύυλα, χωρίς, έννοείται, να το δικαιούται.

Τί άπομένει;

Άνένδοτος Μακεδονικός Άγώνας αντίστασης, μέχρι τέλους. Τί και άν 143 χώρες, από τις 194 του ΟΗΕ, έχουν άναγνωρίσει τους Σλάβους γείτονές μας ως Μακεδόνες; Διερωτώνται και πρώην και νύν Υπουργοί μήπως, με τέτοια πλειοψηφική άναλογία, ματαιοπονούμε άνθιστάμενοι. Δεν πρέπει να θέτουν τέτοια ερωτήματα ό άνθρωποι που διαχειρίστηκαν ή διαχειρίζονται τη συλλογική μας ζωή. Έπρεπε να γνωρίζουν ότι όλοι περιμένουν το ΝΑΙ, με την ύπογραφή, δηλαδή την παράδοση, της Ελλάδας, γιατί η Μακεδονία είναι Ελλάδα και η Ελλάδα είναι και Μακεδονία, και άπεύχονται το ΟΧΙ της στοιχειώδους ιστορικής άλήθειας. Να μην μπερδευτούμε : όταν λέμε ΟΧΙ, έννοούμε το έλλαδικό του 1940 ή το κυπριακό του 2004.

Έχουν άραγε όλα τα μέλη του Ελληνικού Κοινοβουλίου έπίγνωση του χρέους που άναλαμβάνουν άπέναντι στην Ιστορία και στην ιστορική άλήθεια; Έχουν συναίσθηση της εύ-

θύνης τους στην άπευκταία περίπτωση κύρωσης της (ά)συμφωνίας των Πρεσπών; Η Ιστορία σίγουρα, η Δικαιοσύνη ένδεχομένως, θα τους ζητήσει εύθύνες.

Άπαιτήση έπιτακτική είναι η έξαγωγή δεσμευτικού δημοψήφισματος, για να άποφανθεί ό ίδιος ό λαός για την πατρίδα του, όπως άποφάνθηκε ό Κυπριακός Έλληνισμός το 2004, έπί άείμνηστου Τάσσου Παπαδόπουλου. Ποιός φοβάται τη λαϊκή βούληση;

Κοντολογίς, ός αναλάβουμε όλοι τον σταυρό που μάς άποθέτει το πατριωτικό μας καθήκον και όχι τον ρόλο που μάς άπονέμουν ρευστά συμφέροντα. Είμαστε δυνατόι, γιατί είμαστε άληθινοί. «Όύκ έάλω ή βασιλεύουσα ψυχή των Έλλήνων».[25] Όλη η σιωπηλή πλειοψηφία να συστρατευτεί ειρηνικά για τη Μακεδονία μας, να συστρατευτεί ειρηνικά για την Ελλάδα μας. Τούτη την Πατρίδα την έχουμε όλοι μαζί, όλοι οι Έλληνες.

***

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[18] Η Εφημερίδα των Συντακτών, www.efsyn.gr, ηλεκτρονική έκδοση, 29 Αυγούστου 2018.

[19] Κωνσταντίνου Ι. Δεσποτόπουλου, Άναπολήσεις, τ. Γ΄, Παπαζήσης 2013, σσ. 131 - 132.

[20] Εφημερίδα Πρώτο Θέμα, www.protothema.gr, ηλεκτρονική έκδοση, 29 Ιουνίου 2018.

[21] Το Ποντίκι, 14 Ιουνίου 2018, σ. 2.

[22] Ριζοσπάστης, Πέμπτη 27 Σεπτεμβρίου 2018, σ. 6.

[23] Όμιλία Αρχιεπισκόπου Αθηνών κ. Ιερώνυμου Β΄, Ιερός Ναός Χρυσοσπηλαιώτισσης, 10 Μαρτίου 2017.

[24] Βασίλης Ραφαηλίδης, σ.π., σ. 169.

[25] Νικηφόρος Βρεττάκος, Λειτουργία κάτω από την Ακρόπολη, Θεμέλιο, 52012, σ. 11.

Γ. Ξωκκλήσιον Ἁγ. Γεωργίου «Φλώρι» Αἰπῶς Χίου.

Ἀπὸ τὴν λήξιν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων 2018-2019
εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναόν Χίου (2.6.2019).

Ἅγ. Π. Ἁγ. Μάρκου Βροντάδου
μετὰ τὴν ἀνακατασκευὴν τοῦ Τρούλλου τὸ ἔτος 1954.